

Duurzaam registreren en ontsluiten van collecties door middel van Iconclass

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA),
i.s.m. Museum voor Schone Kunsten Gent (MSK), Mu.ZEE (Oostende), M (Leuven),
VKC (Vlaamse Kunstcollectie), RKD (Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis)

Subsidieproject *Inhaalbeweging digitale collectiedata*
CJM - Vlaamse overheid
2021-2022

INHOUD

SYNTHESE VAN HET PROJECT	3
ICONCLASS	3
BESCHRIJVING VAN HET CULTUREEL ERFGOED WAAR HET PROJECT ROND WERKT	3
PROJECTVERLOOP	4
PROJECTRESULTATEN	4
1. Goede praktijk op het gebied van de registratie van iconografie is in kaart gebracht en het consistent beschrijven van iconografische informatie is verankerd in de registratiepraktijk van de partnermusea ..	4
Best practices-onderzoek	4
SWOT-analyse van de registratie- en ontsluitingspraktijk van de partnermusea	16
Metadatahandboek 'Iconografische metadata in schonekunstenmusea'	20
Interne opleidingen voor gebruikers	21
2. Normalisering van de aanwezige iconografische gegevens in verschillende registratiesystemen en gestructureerde verrijking van de records via Iconclass	22
Concordantietabel	22
Import verrijkte en genormaliseerde data	23
3. De ontsluiting van de iconografische gegevens als open data via de Datahub/Arthub Flanders, e.a.	24
4. Faciliteren van zowel intern als extern (her)gebruik van iconografische informatie	25
Usecases intern en extern (her)gebruik en ontsluiting	25
Vertaalde concepten aangeleverd aan Henri van de Waal Foundation.	27
Iconografische informatie op Wikidata	27
5. Het delen van expertise met het brede erfgoedveld	28
URLS	29
BIJLAGE 1: Vragenlijst iconografische beschrijvings- en ontsluitingspraktijk van de partnermusea	30
Inleiding	30
1. Iconografische registratie	30
2. Iconografische ontsluiting	31
BIJLAGE 2: Handboek Iconografische metadata in schonekunstenmusea	33
Thesaurus	34
Adlib Museum/Axiell Collections	34
TMS	36
Objectdatabank	39
Adlib Museum/Axiell Collections	39
TMS	40

SYNTHESE VAN HET PROJECT

Dankzij dit subsidieproject konden het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA), het Museum voor Schone Kunsten Gent (MSK), Mu.ZEE (Oostende) en M (Leuven) het intern en extern (her)gebruik van iconografische objectinformatie faciliteren en zo de vindbaarheid en de doorzoekbaarheid van hun collecties verhogen.

Dit werd voordien bemoeilijkt door het gebrek aan gestandaardiseerde, genormaliseerde, gelinkte en meertalige data in de collectiedatabanken van de projectpartners. De data waren daardoor zelden of zelfs helemaal niet bruikbaar, zowel binnen als buiten de registratiesystemen van de eigen organisatie en in tal van interne en externe processen, niet in het minst op het vlak van onderzoek en ontsluiting, laat staan in een meertalige context.

Het project resulteerde o.a. in een gemeenschappelijk handboek voor iconografische registratie en opgeschoonde, genormaliseerde en aan Iconclass gelinkte data in de thesauri van de verschillende collectiebeheersystemen. Aan de hand van een aantal usecases werd potentieel intern en extern hergebruik nagegaan. Ten slotte werd een proefopstelling ontwikkeld i.f.v. het doorstromen van de iconografische data vanuit de collectiebeheersystemen naar de VKC-Datashub en Arthub Flanders. De resultaten van het project en de verworven expertise werden via verschillende kanalen ter beschikking gesteld, verdere opvolging gebeurt in toekomstig structureel overleg.

ICONCLASS

Voor de iconografische registratie van objecten maken de projectpartners gebruik van **Iconclass**, een classificatiesysteem voor de beschrijving van onderwerpen in beeldende kunst.

Iconclass bevat 28.000 hiërarchisch geordende definities van objecten, personen, gebeurtenissen en abstracte ideeën. Elk van deze tekstdefinities (of “tekstcorrelaten”) heeft een unieke alfanumerieke code (of “notatie”). De tekstdefinities zijn beschikbaar in verschillende talen: Engels, Duits, Frans, Italiaans en (deels) Fins. Een officiële Nederlandse vertaling is nog niet beschikbaar.

De classificatie is online raadpleegbaar in de Iconclass-browser¹ en wordt ook ter beschikking gesteld als linked open data². Binnen deze browser krijgt elk concept een persistente identifier mee in de vorm van een URL die bestaat uit een combinatie van de generieke Iconclass-URL en de alfanumerieke notatie van het concept.

Het beheer van Iconclass was tot het najaar van 2021 in handen van het Nederlandse RKD. Nadien nam de Henri van de Waal Foundation³, een nieuw opgericht consortium, deze taak over.

BESCHRIJVING VAN HET CULTUREEL ERFGOED WAAR HET PROJECT ROND WERKT

Om het project beheersbaar te houden werd met de data van een selectie kunstwerken gewerkt.

Voor KMSKA, MSK en Mu.ZEE viel de keuze op de belangrijke en meest zichtbare kunstwerken uit hun collectie. Die zijn representatief voor de volledige collectie en komen omwille van hun waarde en belang veelvuldig aan bod in onderzoek, communicatie of publiekswerking. Voor al deze topstukken en sleutelwerken is goede en gestructureerde iconografische informatie dan ook noodzakelijk.

Projectpartner M koos voor een beperkte selectie uit de collectie gebonden grafiek die binnen het inhaalproject *Boek/Delen* geregistreerd en gedigitaliseerd zal worden. De werken zijn nog niet iconografisch beschreven en zullen als case dienen voor de implementatie van Iconclass bij (gebonden) grafiek.

¹ <http://iconclass.org>

² <http://iconclass.org/help/lod>

³ <https://henrivandewaalfoundation.org/>

PROJECTVERLOOP

Het project bestaat uit 3 luiken, opgedeeld in verschillende werkpakketten:

Luik 1. Registratie en normalisering van iconografische data

- Werkpakket 1: Analyse van de iconografische registratiepraktijk in binnen- en buitenland; toetsen van de registratiepraktijk bij de partnermusea aan de resultaten van het onderzoek.
- Werkpakket 2: Opmaken concordantietabel van beschrijvingen, codes en concepten uit de databanken van de projectpartners.
- Werkpakket 3: Uitwerken van gemeenschappelijke en gedragen invoerinstructies. Het best practices-onderzoek en de concordantietabel vormen de basis vormen voor het opstellen van een gemeenschappelijk metadatahandboek waar alle partners aan meewerken.

Luik 2. Usecases voor (her)gebruik in diverse museale processen

- Werkpakket 4: Nagaan hoe intern en extern (her)gebruik van iconografische data gefaciliteerd kan worden a.d.h.v. usecases.

Luik 3. Ontsluiting en kennisdeling

- Werkpakket 5: De registratiesystemen (TMS, Adlib Museum for Windows, Axiell Collections) verrijken met de genormaliseerde metadata.
- Werkpakket 6: De datasets uit de verschillende collectieregistratiesystemen op geautomatiseerde wijze ter beschikking stellen via de VKC-Datahub en Arthub Flanders. De genormaliseerde en meertalige iconografische concepten worden in de zoekparameters van de Datahub en Arthub opgenomen in een proefopstelling.
- Werkpakket 7: Kennisdelen.

PROJECTRESULTATEN

1. Goede praktijk op het gebied van de registratie van iconografie is in kaart gebracht en het consistent beschrijven van iconografische informatie is verankerd in de registratiepraktijk van de partnermusea

Best practices-onderzoek

Om de registratie- en ontsluitingspraktijk van de projectpartners te kunnen analyseren en evalueren werd onderzoek gedaan naar best practices i.v.m. iconografische registratie en ontsluiting binnen het werkveld.

Als voorbereiding op dit onderzoek werd een korte studie uitgevoerd rond Iconclass en het gebruik ervan in de praktijk. Ook de geldende richtlijnen en standaarden rond algemene en iconografische registratie en ontsluiting werden nagegaan.

Omwille van de beperkte doorlooptijd van het werkpakket werd besloten om best practices te lokaliseren door bevraging van de projectpartners en RKD en door online research. Gezien de opzet van het project lag de focus daarbij vooral op kunstmusea die gebruik maken van Iconclass. Enkele musea konden persoonlijk bevraagd worden over hun (iconografische) registratie- en ontsluitingspraktijk. De overige best practices werden beoordeeld op basis van beschikbare online informatie.

In de loop van het bestpracticesonderzoek werden snel een aantal beperkingen duidelijk:

- Niet elke instelling kiest ervoor om de iconografie van een object te registreren of om deze data te ontsluiten;
- Bij ontsloten iconografische data werd niet altijd vermeld of een externe terminologie gebruikt werd en om welke het gaat. Andere aanwijzingen voor het gebruik van Iconclass, zoals de alfanumerieke notaties en de URI's, ontbraken ook geregeld;
- Niet elke instellingen stelt (online) informatie ter beschikking over de registratie- en ontsluitingspraktijk van de collectie.

De geselecteerde best practices vormen dus geen exhaustieve oplijsting van goede iconografische registratie- en ontsluitingspraktijk. Het zijn wel voorbeelden die dienen als inspiratie en aspiratie voor de projectpartners. Er werd gezocht naar voorbeelden van integratie en gebruik van Iconclass-data in collectieregistratiesystemen en naar mogelijke ontsluitingstoepassingen van iconografische data.

Rijksmuseum in Amsterdam (NL)

Het **Rijksmuseum** in Amsterdam biedt een overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de Middeleeuwen tot nu. Ook belangrijke aspecten van de Europese en Aziatische kunst komen aan bod. De collectie is divers en omvat o.a. schilderijen, beeldhouwkunst, prenten en toegepaste kunst.

Sinds 2012 voert het museum een **opendatabeleid** en worden objectmetadata, digitale reproducties en bibliografische gegevens ter beschikking gesteld van het grote publiek. Hergebruik van de data en afbeeldingen wordt toegestaan en zelfs gepromoot door deze zoveel mogelijk als “Publiek Domein” vrij te geven.⁴

Op dit moment loopt in het Rijksmuseum het **Prentenkabinet Online**-project⁵. Doel is de collectie van 700.000 tekeningen, prenten en foto's te registreren, digitaliseren en ontsluiten. Het project zou eind 2021, begin 2022 afgerond zijn, en vormt het sluitstuk van een registratie-inhaaloperatie. De Rijksmuseum-collectie zal dan voor 100% geregistreerd zijn.⁶

Best practice:

Het Prentenkabinet van het Rijksmuseum maakt uitgebreid gebruik van **Iconclass** voor het iconografisch registreren van de collectie. **Invoerinstructies en gebruiksrichtlijnen** moeten ervoor zorgen dat de iconografische data consistent zijn doorheen het collectiebeheersysteem. Het Prentenkabinet-team koppelt ook geregeld terug met Iconclass-beheerder RKD. Daarnaast vormen het **opendatabeleid** van het museum en de verschillende **ontsluitings-toepassingen** voor (iconografische) collectiedata inspirerende toepassingen van het **FAIR-dataprincipe** binnen de GLAM-sector.

(Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op een gesprek op 21 april 2021 met Manon van der Mullen, projectleider Prentenkabinet Online.)

1. Iconografische beschrijving

- Registratiesysteem

Het Rijksmuseum gebruikt voor de collectieregistratie een **op maat aangepaste versie** van het collectiebeheersysteem **Adlib**. Zo werd bv. een “Iconclass”-veld in de objectrecords toegevoegd. Het afstemmen van het systeem op de eigen registratiepraktijk biedt zeker voordelen, maar houdt ook risico's in: de overschakeling naar nieuwe systeemversies verloopt moeilijker en heeft ook budgettaire implicaties.

- Personeel

Het Prentenkabinet Online-project wordt uitgevoerd door een **multidisciplinair team**. Als **registrators** wierf het Rijksmuseum historici, kunsthistorici en boekhistorici aan. Die beschikten over de iconografische en kunsthistorische kennis die nodig was om de Prentenkabinetcollectie te registreren.⁷ Het Rijksmuseum voorzorg in hun registratie-opleiding.

Het projectteam werkt intern samen met andere museumafdelingen. Zo houdt het o.a. contact met de afdeling die werkt rond **richtlijnen en handleidingen** om projectinformatie door te geven die interessant is voor andere museumcollega's en -afdelingen. Ook met de **Terminologie-werkgroep** wordt samengewerkt. Deze werkgroep evalueert de gebruikte terminologie binnen het registratiesysteem en pakt

⁴ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/onderzoek-doen/data/beleid>

⁵ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/ons-onderzoek/rijksprentenkabinet/prentenkabinet-online>

⁶ <https://rijks-frontend.azureedge.net/assets/88583546-5b4a-4e59-bdfd-eb9520634cf1?c=3f8103768c0a5d0138ac00f4ab4f226710b06f9039c9d81c1a8170f802f16a87>

⁷ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/ons-onderzoek/rijksprentenkabinet/prentenkabinet-online>

verouderd en kwetsend taalgebruik aan, zoals een aantal concepten binnen de Iconclass-categorie 32B *human races, peoples; nationalities*.⁸

Extern houdt Prentenkabinet Online contact met Iconclass-beheerder RKD, o.a. om terug te koppelen over nieuw aangemaakte Iconclass-concepten. Er is ook **informatie-uitwisseling en samenwerking** met andere instellingen en met platformen zoals bv. Graphikportal.⁹

- Werkwijze

Registratie van de objecten gebeurt op basis van de **SPECTRUM**-standaard (*MovE Invulboek*) die werd afgestemd op de aangepaste Adlib-databank. Naast de basisregistratie voegen de registrators ook iconografische en (kunst)historische gegevens toe.

Het Rijksmuseum beschikt over een **eigen registratiehandleiding**. Die wordt opgevolgd en aangevuld door een museumafdeling die zich specifiek bezighoudt met zowel instellingseigen als nationale en internationale richtlijnen en standaarden.

Bij het registreren maken de registrators gebruik van **externe terminologieën en authorities**. Gegevens van Iconclass, TGN, GeoNames, AAT, ULAN en RKDartists worden opgenomen in de thesaurus en vervolgens aangewend in de objectrecords. Ook termen uit de eigen, oorspronkelijke Rijksmuseum-thesaurus worden gebruikt. Deze thesaurus wordt echter niet meer actief bijgewerkt.

Voor **Iconclass** zijn de notaties, tekstcorrelaten en de URI opgenomen in de thesaurusmodule van Adlib. Aanvankelijk voerde het Rijksmuseum enkel manueel de Iconclass-notaties in. Maar omdat de betekenis van de alfanumerieke notaties bij het publiek beperkt gekend was, besloot men ook de Engelstalige tekstcorrelaten en URI's in de thesaurus te importeren. De overige Iconclass-metadata zijn niet opgenomen in de thesaurus. Het achterliggende idee hierbij is dat de Iconclass-browser de plaats is die de voornaamste Iconclass-informatie moet bevatten, niet de thesaurus van het Rijksmuseum.

De registrators maken (specifiek) gebruik van Iconclass om het **onderwerp** van objecten te registreren. Dat gebeurt in een afzonderlijk "Iconclass"-veld in de objectrecords dat correspondeert met de thesaurus. Andere iconografische gegevens, zoals afgebeelde personen, historische gebeurtenissen en plaatsen worden in andere velden beschreven, en met behulp van andere (externe) terminologieën en authorities.

De Prentenkabinet-registrators kennen **maximum 3 Iconclass-definities** per object toe, of maximum 5 wanneer het gaat om een complexe voorstelling. Het aantal definities wordt bewust beperkt, omwille van de omvang van de Prentenkabinetcollectie en de tijd die het vraagt om een gepaste Iconclass-definitie te selecteren.

Hoewel Iconclass vooral gebruikt wordt voor de registratie van figuratieve kunst, indexeert het Rijksmuseum er **ook niet-figuratieve kunst** mee. Daarbij worden definities uit de Iconclass-categorie 0 - *Abstract, Non-representational Art* gebruikt. De registrator selecteert enkel puur beschrijvende definities. Interpretatie van het objectonderwerp wordt vermeden.

- Gegevens

Objectregistratie in de collectiedatabank is in de eerste plaats gericht op de invoer van **Nederlandstalige gegevens**. Het toevoegen van een Engelse vertaling voor de publieke online catalogus Rijksstudio komt pas op de tweede plaats. Op dit moment zijn niet alle metadata vertaald naar het Engels. In dat gevallen toont Rijksstudio de Nederlandstalige data.

Het Rijksmuseum gebruikt de **Engelstalige versie** van Iconclass. Projectmatig werden een aantal Iconclass-definities naar het Nederlands vertaald. Die vertalingen werden consequent afgetoetst met het Iconclass-beheer. Een aantal verouderde, kwetsende definities in de Iconclass-sectie 32B in de thesaurus werden aangepast. Deze nieuwe definities werden gecommuniceerd aan het Iconclass-beheer. De wijzigingen maken deel uit van een bredere **strategie** binnen het museum **rond het herzien van**

⁸ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/ons-onderzoek/overkoepelend/terminologie>

⁹ <https://www.graphikportal.org/>

verouderd, kwetsend en Eurocentrisch taalgebruik in het registratiesysteem. De opvolging gebeurt door een Terminologie-werkgroep, die in december 2015 werd opgericht.¹⁰

In functie van de publicatie van de collectiedata als linked open data zijn persistente URL's toegekend aan de collectieobjecten, en werden de URI's van de gebruikte externe gecontroleerde terminologieën en autoriteiten opgenomen in de thesaurus.¹¹

2. Iconografische ontsluiting

• Ontsluitingstoepassingen

Het Rijksmuseum ontsluit de iconografische collectiedata op structurele manier via:

- de **online publiekscatalogus Rijksstudio**¹², die naast objectdata, ook hoge-resolutiefoto's, audiofragmenten en bibliografische bronnen bevat;
- het **online platform RijksData**¹³, waar bezoekers objectdata, bibliografische data, gecontroleerde vocabulaires en user-generated content kunnen opzoeken, harvesten of downloaden.

• Personeel

Het Rijksmuseum beschikt over een museumafdeling **Research Services**, die verantwoordelijk is voor alle data, analoog en digitaal, samengesteld door de conservatoren, registrators, restauratoren, bibliotheek- en informatiespecialisten en databeheerders. Het staat o.a. in voor het opendatabeleid, het researchdatamanagement en de dataservices.¹⁴

• Werkwijze

Het Rijksmuseum voert een **opendatabeleid**. Het stelt eigen afbeeldingen, media en metadata over collectieobjecten en de volledige bibliotheekcatalogus op verschillende manieren ter beschikking aan het publiek. Deze afbeeldingen, media en data worden vrijgegeven onder een **Creative Commons Zero (CC0)** Publieke Domein Verklaring, zodat ze zonder beperkingen kunnen hergebruikt worden. Rust er nog auteursrecht op een collectieobject, dan wordt dit expliciet vermeld bij de bijhorende objectdata.¹⁵

De dataservices van het Rijksmuseum zijn ingericht volgens de **FAIR-principes**¹⁶, die inzetten op vindbaarheid, toegankelijkheid, interoperabiliteit en herbruikbaarheid van de data.¹⁷

De **ontsluiting** van de collectiedata via het RijksData-platform wordt opgevolgd door het departement Research Services. De data op Rijksstudio worden automatisch vanuit Adlib gepubliceerd. De update gebeurt dagelijks, zodat steeds de meest recente informatie publiek toegankelijk is.

In de online publiekscatalogus **Rijksstudio** kunnen bezoekers o.a. bladeren en zoeken doorheen de museumcollectie. Van de objecten worden afbeeldingen, objectgegevens en bibliografische informatie ter beschikking gesteld. Ook iconografische data worden ontsloten via Rijksstudio, als "Onderwerp" bij de objectgegevens van een collectiestuk. De iconografische Adlib-velden die doorstromen naar de catalogus krijgen echter een andere, meer gebruiksvriendelijke benaming mee. Van de Iconclass-data (in het veld "Wat") worden enkel de Iconclass-tekstcorrelaten gepubliceerd. Deze zijn klikbaar en roepen andere kunstwerken met zelfde concept op uit de catalogus.

De catalogus is beschikbaar in het Nederlands en het Engels. Niet alle collectie-informatie is echter in beide talen beschikbaar. In dat geval wordt de informatie in de beschikbare taal getoond.

¹⁰ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/ons-onderzoek/overkoepelend/terminologie>

¹¹ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/onderzoek-doen/data/overzicht>

¹² <https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio>

¹³ <https://data.rijksmuseum.nl>

¹⁴ <https://www.rijksmuseum.nl/en/research/conduct-research/data/policy> en <https://theartofinformationblog.wordpress.com/category/nieuwe-diensten/>

¹⁵ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/onderzoek-doen/data/beleid>

¹⁶ <https://www.go-fair.org/fair-principles/>

¹⁷ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/onderzoek-doen/data/overzicht>

Op het **RijksData**-platform biedt het Rijksmuseum de collectiedata op verschillende manieren aan voor gebruik. De data kunnen bevroegd worden via twee API's, geharvest worden via een OAI-PMH API of als datasets gedownload worden. De sets zijn beschreven in Dublin Core, het Europeana Data Model en de LIDO-standaard.¹⁸ Ook de iconografische data zijn beschikbaar op het platform.

- Gegevens

Naast het aanbieden van de collectiedata via eigen platformen, biedt het Rijksmuseum de (iconografische) data ook aan voor gebruik via externe initiatieven, zoals Europeana¹⁹, Van Gogh Worldwide²⁰ of Google Arts & Culture²¹. Het Rijksmuseum zet bovendien in op samenwerkingen met onderwijs- en onderzoeksinstituten en biedt daarbij de collectiedata als bronmateriaal aan.

Het Städel Museum in Frankfurt am Main (DE)

Het Städel Museum in Frankfurt am Main bezit een uitgebreide collectie Europese kunst, daterend van de vroege 14^{de} eeuw tot vandaag. De collectie omvat 3100 schilderijen, 660 beeldhouwwerken, meer dan 5000 foto's en meer dan 100.000 tekeningen en drukken.²²

Sinds 2012 zet het museum volop in op de digitale ontsluiting van de collectie. Spil is de digitale collectiedatabank, met daarin ondertussen al meer dan 40.000 geregistreerde kunstwerken.²³

De databank dient als bron voor een divers aanbod van online ontsluitingstoepassingen, waaronder een OAI-interface en de publiekscatalogus ("Digitale Sammlung" of "Digitale Collectie").

Best practice:

Het Städel Museum zet uitgebreid in op iconografische registratie van de collectie. Daarbij maken de registratoren gebruik van een **meertalige Iconclass-dataset** die in het collectiemanagementsysteem werd geïmporteerd.

De Duits- en Engelstalige Iconclass-data worden ook **via verschillende kanalen ontsloten**, zoals de publiekscatalogus en de OAI-interface. Alle objectdata zijn bovendien waar mogelijk **verrijkt met URI's**, wat aansluiting bij het semantische web mogelijk maakt.

1. Iconografische beschrijving

- Registratiesysteem

Het Städel Museum gebruikt een op maat aangepaste versie van Adlib voor de collectieregistratie.²⁴

- Personeel

De collectieregistratie wordt uitgevoerd en opgevolgd door het Digitale Collectie-team, dat bestaat uit studenten en afgestudeerden in de kunstgeschiedenis.²⁵ Ook andere museumafdelingen dragen bij tot de registratie en ontsluiting van de kunstwerken, door bv. het aanleveren van data of multimedia.²⁶

- Werkwijze

Het Digitale Collectie-team controleert de objectdata in de collectiedatabank, en verbetert of vult deze aan waar nodig: databankvelden en ingevoerde gegevens worden herzien en gestandaardiseerd, trefwoorden

¹⁸ <https://www.rijksmuseum.nl/nl/onderzoek/onderzoek-doen/data/overzicht>

¹⁹ <https://www.europeana.eu/nl>

²⁰ <https://vangoghworldwide.org/>

²¹ <https://artsandculture.google.com/partner/rijksmuseum>

²² <https://www.staedelmuseum.de/en/about-stadel-museum>

²³ <https://cast.itunes.uni-muenchen.de/clips/Q2vPFqmxu/vod/online.html>

²⁴ Informatie verkregen via e-mail van Ulrike Fladerer, medewerker Collectiedatabank/ Digitale Collectie in het Städel Museum;

²⁵ Informatie verkregen via e-mail van Ulrike Fladerer, medewerker Collectiedatabank/ Digitale Collectie in het Städel Museum;

²⁶ <https://blog.staedelmuseum.de/digitale-sammlung-mitarbeiterinnenportrait/>

worden uitgebreid toegevoegd voor verschillende aspecten en referenties worden gelinkt.²⁷ Daarnaast voegen ook de wetenschappelijke afdelingen, de restauratieafdeling of de herkomst-onderzoekers bij bepaalde categorieën gegevens toe.²⁸

Per kunstwerk kunnen tot 137 velden ingevuld zijn. Naast basisgegevens, zoals de vervaardiger, de afmetingen en de gebruikte techniek(en), wordt ook kunsthistorische informatie geregistreerd, gaande van iconografie en associaties tot zelfs opgeroepen subjectieve gevoelens.²⁹ Er zijn ook enkele **afzonderlijke Iconclass-velden** voorzien voor het registreren van primaire, secundaire en associatieve motieven in de kunstwerken. Per aspect kunnen één of meer trefwoorden geregistreerd worden. Deze trefwoorden worden opgehaald uit de thesaurus, de Personen-en-Instellingen-databank of de lokale Iconclass-databank (zie verder).

- Gegevens

De trefwoorden in de thesauri van Adlib zijn gelinkt aan **externe autoriteiten en gecontroleerde terminologieën**, zoals GND, AKL, AAT en Iconclass. Een bewuste keuze, o.a. om in de toekomst makkelijker te kunnen crosslinken met collectie-overschrijdende platformen.³⁰

In tegenstelling tot de overige trefwoorden en de autoriteiten, die zich in de thesaurus en de Personen en Instellingen-databank bevinden, werden de Iconclass-trefwoorden in een **aparte databank** in Adlib geïmporteerd.³¹ Het leek het museum de beste manier om de meertalige dataset van Iconclass toe te voegen aan het collectiemanagementsysteem.

Dit betekent dat er steeds uitgekeken moet worden voor updates van de Iconclass-classificatie. Maar het geeft het registratieteam wel de vrijheid om records eventueel naar eigen wens aan te passen of nieuwe records toe te voegen (bv. bij personen of geografische termen).

De records in de Iconclass-databank bevatten **vier velden** voor data:

- de Iconclass-notatie wordt als UID opgenomen,
- de bijhorende meertalige tekstcorrelaten worden opgenomen in een meertalig veld en eventueel aangepast naar de voorkeuren van het museum,
- de unieke Iconclass-URL wordt toegevoegd,
- alsook de Iconclass-“keywords”, in een herhaalbaar meertalig veld dat niet met de thesaurus verbonden is.

Elk record in de Iconclass-databank bevat dus **alle taalversies** van één Iconclass-concept. In de Adlib-navigatiebalk kan de registrator echter aangeven welke taalversie getoond moet worden.

Om de collectie met Iconclass te kunnen registreren werden aan de Adlib-objectrecords velden voor de Iconclass-notaties en -tekstcorrelaten toegevoegd. Deze velden zijn gelinkt aan de lokale Iconclass-databank.

De registrator gebruikt (meestal) de online Iconclass-browser om voor een object de gepaste notatie te vinden en vult deze in het notatieveld in het objectrecord in, waarna automatisch het corresponderende tekstcorrelaat aangevuld wordt vanuit de lokale Iconclass-databank.

Tijdens het registreren van de collectie wordt rekening gehouden met het feit dat zowel het brede publiek als wetenschappelijke onderzoekers gebruik maken van de Digitale Sammlung.³² Daarom worden er in de iconografische velden **zowel meer algemene als gespecialiseerde trefwoorden** ingevuld. De registrators proberen ook zo nauwkeurig mogelijk te zijn bij het toekennen van trefwoorden, zoals bij de identificatie van mensen, dieren, planten en geografie. Daarbij worden ze ook geholpen door de externe gebruikers die soms suggesties doorgeven.³³

²⁷ Informatie verkregen via e-mail van Ulrike Fladerer, medewerker Collectiedatabank/ Digitale Collectie in het Städel Museum;

²⁸ <https://blog.staedelmuseum.de/digitale-sammlung-mitarbeiterinnenportrait/>

²⁹ <https://blog.staedelmuseum.de/vom-motiv-bis-zur-wirkung-schlagwoerter-fuer-die-digitale-sammlung/>

³⁰ <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/concept>: “The linking of content is based on complex keywording that uses established standards for the systematic digital cataloguing of content (authority records such as GND, AAT, AKL, and Iconclass). This is what distinguishes the Städel Museum’s Digital Collection from other online collections and lays the groundwork for collaborative interlinking and interchange with cross-collection platforms in the future.”

³¹ Informatie verkregen via e-mail van Ulrike Fladerer, medewerker Collectiedatabank/ Digitale Collectie in het Städel Museum;

³² <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/concept>

³³ <https://blog.staedelmuseum.de/digitale-sammlung-mitarbeiterinnenportrait/>

Ook niet-figuratieve kunst wordt iconografisch geregistreerd met behulp van Iconclass-concepten, al beperkt dat zich vaak tot het aangeven van de voorkomende kleuren en vormen.

Een afdelingsoverschrijdend team binnen het Städel Museum werkt momenteel rond **kwetsende thema's** binnen de collectie, zoals seksisme, racisme en oriëntalisme.³⁴ De leden onderzoeken hoe kunstwerken die naar deze thema's refereren op een gepaste manier via trefwoorden en begeleidende teksten kunnen geduid worden.

2. Iconografische ontsluiting

- Ontsluitingstoepassingen

Het Städel Museum beschikt over een **uitgebreid aanbod** aan digitale toepassingen die gebruik maken van de data in de collectiedatabank: de online publiekscatalogus, informatieve Digitotals, een audiogids-app, een *Art History Online*-cursus, de tabletgame voor kinderen IMAGORAS, ...³⁵

De iconografische data van de Städel-collectie stromen vanuit de collectiedatabank door naar:

- de **OAI-interface**,³⁶ waar data kunnen bekeken of geharvest worden;
- en via deze interface naar de **Digitale Sammlung**, de online publiekscatalogus.³⁷ Die biedt naast objectdata (formeel en iconografisch) ook media (afbeeldingen, audio, video) en verklarende teksten aan.

De uitgebreide ontsluiting van de collectiedata, -media en -informatie kadert binnen de **digitale strategie** die het Städel Museum hanteert.³⁸ Deze heeft als uitgangspunt aan zoveel mogelijk verschillende gebruikersgroepen gericht digitaal toegang geven tot de collectie en tot kunst en cultuur in het algemeen.³⁹

Omdat alle museumafdelingen bijdragen tot het in de praktijk brengen van deze strategie, werd besloten een afdelingsoverschrijdend strategieteam op te zetten i.p.v. een aparte digitale afdeling. Dit strategieteam volgt de digitale ontplooiing van het Städel Museum op. Elke nieuwe ontsluitingsvorm wordt projectmatig uitgewerkt door een afdelingsoverschrijdend projectteam.⁴⁰

- Werkwijze

Ontsluiting intern

De Adlib-collectiedatabank wordt niet alleen gezien als een verzamelplaats voor data, het geldt ook als kennishub: een instrument voor kennisoverdracht voor de verschillende museumafdelingen, en over verschillende generaties van werknemers heen. Alle afdelingen maken gebruik van de aanwezige informatie: de wetenschappelijke afdelingen, de tentoonstellingsdienst, PR, Marketing, de afdeling Educatie en Bemiddeling, ...⁴¹

Ontsluiting iconografische data extern

Sinds kort loopt de doorstroming van de data van de collectiedatabank naar andere platformen via een eigen **OAI (Open Archives Initiative)-interface**. De data kunnen niet alleen naar de eigen ontsluitingstoepassingen doorstromen, maar ook naar externe toepassingen en platformen.⁴² De OAI-interface is bovendien vrij toegankelijk voor externen om collectiedata te bekijken of te harvesten. De data zijn vrijgegeven als **Publiek Domein** onder een CC0 1.0 licentie.⁴³

³⁴ <https://cast.itunes.uni-muenchen.de/clips/Q2vPFqmlxu/vod/online.html>

³⁵ Meer informatie over het digitaal aanbod op <https://staedelmuseum.de/en/digital-offers>

³⁶ <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/oai>

³⁷ <https://sammlung.staedelmuseum.de/>

³⁸ <https://staedelmuseum.de/en/stadel-mhhttps://blog.staedelmuseum.de/5-jahre-digitale-erweiterung-am-staedel-useums-digital-strategy>

³⁹ <https://staedelmuseum.de/en/stadel-museums-digital-strategy>

⁴⁰ <https://jingculturecommerce.com/stadel-museum-digital-strategy/>

⁴¹ <https://cast.itunes.uni-muenchen.de/clips/Q2vPFqmlxu/vod/online.html> en <https://blog.staedelmuseum.de/digitale-sammlung-mitarbeiterinnenportrait/>

⁴² <https://blog.staedelmuseum.de/digitale-sammlung-mitarbeiterinnenportrait/>

⁴³ CC0 1.0 Universal (CC0 1.0) - Public Domain Dedication <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/concept> (<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.en>)

Bij de ontsluiting worden de geldende standaarden en richtlijnen rond linked open data gevolgd. Waar mogelijk zijn de data verrijkt met de **persistente URI's** van de gebruikte externe autoriteiten en gecontroleerde terminologieën (waaronder Iconclass). De objectrecords in de collectiedatabank hebben ook een persistente permalink.

Via de OAI-interface zijn de objectdata in twee metadataformaten beschikbaar: ⁴⁴

- een beperkt Dublin Core-formaat, gebruikt om bij te staan in de identificatie van de objecten;
- een LIDO-formaat, met daarin de beschrijvende metadata van de objecten, waaronder de toegekende Iconclass-trefwoorden.

De objectdata zijn beschikbaar in het Duits en (in grote mate) in het Engels.⁴⁵

Het extern gebruik van de OAI-interface is momenteel nog beperkt:⁴⁶ begin 2021 waren er een vijftigtal geregistreerde gebruikers. Daarnaast stromen de objectdata ook door naar de externe beeldbank bpk-Bildagentur⁴⁷, al gaat het hier enkel om basisinformatie (titel, vervaardiger, inventarisnummer, ...) en geen iconografische gegevens.

In de praktijk blijkt dat het afstemmen van de data uit de interface met **externe platformen** niet altijd evident is, o.a. door het gebruik van verschillende technische standaarden en door het omvangrijke trefwoordensysteem van het Städel Museum. Een aantal nieuwe samenwerkingen staan momenteel wel in de steigers (Artothek, Bildarchiv Foto Marburg, Graphikportal, Europeana, ...).

De iconografische data van de Städel-collectie worden ook ontsloten via de **Digitale Sammlung** of Digitale Collectie, de online publiekscatalogus. Op dit moment bevat deze zo'n 30.000 geregistreerde objecten, al zijn deze nog niet allemaal iconografisch beschreven.

Voor het ontsluiten en zichtbaar maken van objecten steunt de Digitale Sammlung op de doorgedreven indexering van de objectinformatie in de Adlib-databank.⁴⁸ Praktische toepassingen daarvan zijn de uitgebreide zoekfunctie en de klikbare trefwoorden in de objectrecords, die doorlinken naar een overzicht van kunstwerken met hetzelfde trefwoord.

Van de aan de objecten toegekende **Iconclass-concepten** worden zowel de notaties als de tekstcorrelaten ontsloten. In dit geval is het de notatie die klikbaar is en een overzicht oproept van kunstwerken met dezelfde notatie.

De Digitale Sammlung is beschikbaar in het Duits en sinds 2018 (grotendeels) in het Engels.⁴⁹ Wanneer een Engelse vertaling van de data nog niet beschikbaar is, wordt in de publiekscatalogus de originele Duitse inhoud getoond.⁵⁰

Het Städel Museum geeft via verschillende kanalen informatie vrij over de registratie en ontsluiting van de museumcollectie. Op de Städel Museum-website vindt de bezoeker uitgebreide informatie over de Digitale Sammlung.⁵¹ Er verschijnen artikels over de museale werking op de blogpagina van het museum.⁵² En ook in externe (online) artikels, lezingen en presentaties wordt openlijk gecommuniceerd over de werkwijze en digitale strategie van het museum.

Belvedere – Wenen (AT)

Het Belvedere in Wenen is een van 's werelds eerste publieke musea (sinds 1781). Het bezit een kunstcollectie van zo'n 18.600 werken, daterend van de Middeleeuwen tot nu. Hoogtepunten zijn 's werelds

⁴⁴ <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/oai>

⁴⁵ <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/oai/guide>

⁴⁶ <https://cast.itunes.uni-muenchen.de/clips/Q2vPFqmlxu/vod/online.html>

⁴⁷ <https://www.bpk-bildagentur.de/>

⁴⁸ <https://cast.itunes.uni-muenchen.de/clips/Q2vPFqmlxu/vod/online.html>

⁴⁹ <https://blog.staedelmuseum.de/digitale-sammlung-mitarbeiterinnenportrait/>

⁵⁰ <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/concept>

⁵¹ <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/concept>

⁵² <https://blog.staedelmuseum.de/>

grootste verzameling schilderijen van Gustav Klimt en een collectie prominente werken uit de Weense Biedermeier, de Oostenrijkse Barok, Wenen rond 1900 en het Frans Impressionisme.⁵³

Best practice:

Het Belvedere vormt een interessant voorbeeld rond het integreren en gebruiken van Iconclass binnen het **collectieregistratiesysteem TMS** en de ontsluiting van de iconografische data in de online publiekscatalogus.

(Onderstaande informatie is gedeeltelijk gebaseerd op een gesprek op 22 april 2021 met Ralph Knickmeier, Head of Digital Annotation van het Research Center van Belvedere.)

1. Iconografische beschrijving

- Registratiesysteem

Het Belvedere maakt voor de collectieregistratie gebruik van **TMS**. Een belangrijke reden om voor dit collectiebeheersysteem te kiezen was de mogelijkheid die het bood om samen te werken met andere Oostenrijkse musea en collecties die dezelfde software gebruiken. Begin 2007 werd ook in en rond Wenen een werkgroep van Oostenrijkse TMS-beheerders gevormd om informatie uit te wisselen.

- Werkwijze

De Iconclass-data werden **handmatig geregistreerd** in de TMS-thesaurus. De Duitstalige tekstcorrelaten werden als "Voorkeur Lexical Label" ingevoerd, de bijhorende Iconclass-notatie als "Alternatief Lexical Label". Verder werden ook de naam van de gebruikte taalversie, de Iconclass-classificatie en de "keys" opgenomen in de thesaurus.

Het opnemen van de classificatie was **arbeidsintensief**, maar zorgt ervoor dat de registrator bij het selecteren van iconografische trefwoorden tijdens de objectregistratie veelal vanuit de eigen thesaurus kan werken en niet steeds de externe Iconclass-browser moet raadplegen. Een bijkomend voordeel is dat de ingevoerde classificatie in de publiekscatalogus kan gebruikt worden als zoekparameter (zie verder).

Het "**keys**"-systeem kon slechts in een beperkte vorm in de thesaurus opgenomen worden door de specifieke opbouw van de TMS-thesaurus. Hoewel deze uitbreidingselementen niet optimaal gebruikt kunnen worden, behouden ze wel hun toegevoegde waarde bij de iconografische registratie.

Ook Iconclass-concepten met een zelf aan te vullen tekstdeel tussen ronde haken werden in de thesaurus ingevoerd. Om enige orde in het grote aantal concepten te scheppen, werd een alfabetische onderverdeling in de classificatie aangemaakt.

Bij de iconografische registratie van een object worden tot een achttal ingevoerde Iconclass-concepten uit de thesaurus geselecteerd onder de noemer "Motief" binnen het veld "Bijzonderheden".

Het dient opgemerkt dat het werken met een interne instantie van Iconclass in de thesaurus vraagt om **periodieke controles** op wijzigingen aan de data in de externe bron. Dat de URI's van de Iconclass-concepten in de thesaurus ontbreken betekent bovendien dat er **geen rechtstreekse link** wordt gelegd met de externe bron.

2. Iconografische ontsluiting

- Ontsluitingstoepassingen

Het Belvedere ontsluit momenteel ongeveer de helft van de collectie via de **online publiekscatalogus**.⁵⁴ Ook de iconografische data worden ontsloten, en worden in de objectrecords als klikbare trefwoorden weergegeven onder "Primärmotiv".

⁵³ <https://www.belvedere.at/>

⁵⁴ <https://www.belvedere.at/sammlung>

- Werkwijze

De publiekscatalogus van het Belvedere biedt de bezoeker op verschillende manieren toegang tot de raadpleegbare collectie:

- via gecureerde selecties;⁵⁵
- via eenvoudige zoekacties op basis van vrije tekst;
- via uitgebreide zoekacties op basis van vrije tekst in specifieke zoektoegangen (kunstvorm, titel, kunstenaar, materiaal, ...);
- via bladeren, op basis van klikbare trefwoorden.

Opvallend is dat de Belvedere-publiekscatalogus ook een aparte zoektoegang op basis van Iconclass heeft.⁵⁶ Onder “uitgebreid zoeken” wordt de Iconclass-classificatie uit de TMS-thesaurus in aangepaste vorm weergegeven. Door in deze classificatie te bladeren en een Iconclass-concept aan te klikken, krijgt de bezoeker een overzicht van alle werken in de publiekscatalogus die aan dit concept gelinkt zijn.

- Data

Er is momenteel uitsluitend een Duitstalige versie van de publieksdatabank raadpleegbaar.

Van Gogh Worldwide

Van Gogh Worldwide is een digitaal platform dat kunsthistorische en technische data verzameld over het werk van kunstenaar Vincent van Gogh. Initiatiefnemers zijn RKD, het Van Gogh Museum en het Kröller-Müller Museum.⁵⁷

Van Gogh Worldwide is nog in opbouw. Het platform werd gelanceerd in november 2020. Momenteel zijn alle van Gogh-werken in Nederland op het platform gepubliceerd. De metadata worden aangeleverd door musea, onderzoeksinstituten, privé-eigenaars, enz.

Best practice:

Hoewel Van Gogh Worldwide buiten de scope van het bestpracticesonderzoek viel, willen we dit platform toch onder de aandacht brengen. De iconografische informatie is beperkt, en er wordt geen gebruik gemaakt van Iconclass. Van Gogh Worldwide vormt echter een **inspirerend voorbeeld** van gezamenlijke informatieontsluiting op basis van **linked open data** en van het gebruik van het nieuwe **Linked Art-datamodel**.⁵⁸

1. Iconografische beschrijving

De **objectmetadata** op Van Gogh Worldwide werden aangemaakt door de eigenaars van de kunstwerken. Deze data worden op het platform aangevuld met data van de Nederlandse instellingen RKD, RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en het Van Gogh Museum.⁵⁹

2. Iconografische ontsluiting

De eigenaars van de kunstwerken publiceren de objectgegevens als **linked open data**. Van Gogh Worldwide integreert deze linked open data volgens het **Linked Art-datamodel** in haar eigen platform. Dit nieuwe datamodel is bedoeld voor de beschrijving van cultureel erfgoed en museale activiteiten en is ontwikkeld vanuit de community van museum- en erfgoedprofessionals. Het is gebaseerd op CIDOC-CRM, en maakt gebruik van de Getty-thesauri voor het standaardiseren van de data.^{60 61}

⁵⁵ <https://sammlung.belvedere.at/start>

⁵⁶ <https://sammlung.belvedere.at/advancedsearch>

⁵⁷ <https://vangoghworldwide.org/>

⁵⁸ <https://linked.art/>

⁵⁹ <https://vangoghworldwide.org/faq>

⁶⁰ <https://linked.art/>

⁶¹ <https://theartofinformationblog.wordpress.com/2021/01/07/the-art-of-linked-art/>

Het resultaat is een onderzoeksplatform met uitgebreide - Engelstalige - informatie rond werken van van Gogh, tentoonstellingen, de provenance van de werken, correspondentie, afbeeldingen, literatuur, technische informatie, ...

The Leiden Collection

The Leiden Collection is een privécollectie van meer dan 250 schilderijen en tekeningen van Nederlandse kunstenaars uit de Gouden Eeuw.⁶²

Best practice:

De werken in de online catalogus van The Leiden Collection zijn uitgebreid iconografisch geregistreerd met behulp van Iconclass. De ontsluiting van de Iconclass-data op de online catalogus gebeurt via Arkyves, een databank met meer dan 900.000 met Iconclass-geïndexeerde afbeeldingen, teksten, enz. uit deelnemende musea en bibliotheken.⁶³

1. Iconografische beschrijving

Bij de iconografische registratie van kunstwerken in The Leiden Collection worden telkens meerdere Iconclass-concepten toegekend. Het aantal varieert, en bevat zowel algemene als meer specifieke concepten.

2. Iconografische ontsluiting

De iconografische objectdata worden gepubliceerd op de online publiekscatalogus van The Leiden Collection. Elk objectrecord bevat een sectie met de toegekende Iconclass-concepten, onder de noemer "Iconclass Terms". In de standaard-weergave worden enkel de Engelstalige tekstcorrelaten getoond. De bezoeker kan echter ook de optie "Show codes" aanklikken om de bijhorende Iconclass-notaties te tonen. Elk Iconclass-concept is klikbaar en geeft een overzicht van de plaats van het concept in de Iconclass-classificatie en van werken in de collectie met ditzelfde concept.

Deze functionaliteit is mogelijk door gebruik te maken van de *Harvester of Iconclass Metadata* (HIM) van de Arkyves-databank, waarop de collectie van The Leiden Collection ook terug te vinden is. De Harvester is een makkelijke tool om eigen Iconclass-data binnen een groter geheel te kaderen. De Arkyves-databank zelf is echter niet vrij toegankelijk.

Virtuelles Kupferstichkabinett (DE)

Het Virtuelles Kupferstichkabinett⁶⁴ is een online databank voor prenten en tekeningen van het Herzog Anton Ulrich-Museum in Braunschweig en de Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel, beide in Duitsland.

Dit gezamenlijk project komt voort uit de gemeenschappelijke oorsprong van een groot deel van de grafische collecties van beide instellingen: de verzameling prenten en tekeningen van de hertogen van Braunschweig-Wolfenbüttel in de 17^{de} en 18^{de} eeuw. Die raakte in latere tijden verdeeld over de bibliotheek en het museum.

De gemeenschappelijke databank staat online sinds 2007 en bevat op dit moment ca. 108.000 beschrijvingen en afbeeldingen van prenten en tekeningen uit de Vroegmoderne Tijd.

⁶² <https://www.theleidencollection.com/>

⁶³ <https://brill.com/view/db/arko?language=en>

⁶⁴ <http://www.virtuelles-kupferstichkabinett.de/de/>

Best practice:

Het Virtuelles Kupferstichkabinett is een goed voorbeeld van een **samenwerking** van verschillende erfgoedpartners, elk met hun eigen inbreng en expertise, rond het iconografisch registreren en ontsluiten van collecties.

Er wordt doorgedreven gebruik gemaakt van **Iconclass** voor de iconografische registratie van de prenten en tekeningen. De publieksdatabank beschikt ook over verschillende zoek- en bladermogelijkheden op basis van Iconclass.

De ontsluiting van de gegevens werd structureel ingebouwd d.m.v. een **OAI-interface**, vanwaar data doorstromen naar andere online platformen.

1. Iconografische beschrijving

- Registratiesysteem

De objectmetadata worden ingevoerd via een webinterface en bewaard in een MySQL-database, gehost door de Herzog August Bibliothek. De metadata worden vervolgens via een interface doorgestuurd naar projectpartner **Bildarchiv Foto Marburg**⁶⁵, waar Iconclass-notaties worden toegevoegd, om vandaar terug in de MySQL-databank geïmporteerd te worden.⁶⁶

- Personeel

Het Herzog Anton Ulrich-Museum en de Herzog August Bibliothek staan in voor de registratie van hun eigen prenten en tekeningen. De Iconclass-indexatie van de objecten wordt uitbesteed aan Bildarchiv Foto Marburg. Georg-August-Universität Göttingen draagt bij met wetenschappelijk onderzoek over de geschiedenis van grafiek verzamelen.

- Werkwijze en data

De databank van het Virtuelles Kupferstichkabinett werd tot nog toe aangevuld op projectmatige basis.

De registratie gebeurt op basis van de geldende standaarden. Daarbij wordt gebruik gemaakt van externe gecontroleerde terminologieën en autoriteiten, zoals Iconclass, AAT, TGN en GND.⁶⁷

Iconclass wordt gebruikt voor de iconografische registratie van de prenten en tekeningen. Omdat de online databank bedoeld is als een instrument voor zowel het brede publiek als onderzoekers, worden naast meer algemene Iconclass-concepten ook gedetailleerde concepten als trefwoord toegevoegd.

2. Iconografische ontsluiting

- Ontsluitingstoepassingen

Het Virtuelles Kupferstichkabinett beschikt over een online publieksdatabank met een “Image Browser”, waarop bezoekers kunnen bladeren en zoeken in de collectie prenten en tekeningen en de bijhorende data kunnen raadplegen.

De data in de publieksdatabank zijn enkel beschikbaar in het Duits. Dat geldt ook voor de gebruikte Iconclass-tekstcorrelaten. De bijgevoegde Iconclass-notaties zijn echter klikbaar en leiden de bezoeker rechtstreeks naar de meertalige Iconclass-browser. Op die manier is impliciet meertalige raadpleging van de Iconclass-data mogelijk.

De publieksdatabank beschikt over een **uitgebreide zoekmodule**, waar o.a. op basis van Iconclass-notatie kan gezocht worden. Ook binnen de “Image Browser” kunnen op basis van Iconclass prenten en tekeningen opgevraagd worden. Net zoals bij The Leiden Collection wordt daarvoor de **Harvester of Iconclass Metadata** (HIM) van Arkyves gebruikt.

⁶⁵ <https://www.uni-marburg.de/de/fotomarburg>

⁶⁶ <https://books.ub.uni-heidelberg.de/arthistoricum/reader/download/147/147-17-75306-1-10-20160908.pdf>, p.2-3

⁶⁷ https://publikationsserver.tu-braunschweig.de/rsc/viewer/dbbs_derivate_00042444/Doering-Virtuelles-Kupferstichkabinett.pdf?page=2, p. 135

De MySQL-database heeft een **OAI-interface** via welke de objectdata omgezet kunnen worden in het Dublin Core-⁶⁸ of LIDO-datamodel.⁶⁹ Via de interface stromen de data o.a. door naar de Bildindex van Foto Marburg.

SWOT-analyse van de registratie- en ontsluitingspraktijk van de partnermusea

Om inzicht te krijgen in hun registratie- en ontsluitingspraktijk werden de partnermusea bevraagd. Dit gebeurde a.d.h.v. een uitgebreide vragenlijst (zie *Bijlage 1*) die geëxtrapoleerd werd uit de best practices en de geldende richtlijnen en standaarden.

Met de antwoorden van de projectpartners werden zowel een SWOT-analyse per museum als een algemene, overkoepelende SWOT-analyse van de registratie- en ontsluitingspraktijk opgesteld. Op basis van deze analyses werden voor de partnermusea specifieke werkpunten geformuleerd.

KMSKA: individuele SWOT-analyse

Sterktes

- De (iconografische) registratiepraktijk is duidelijk georganiseerd in de werking: het hoofd Collectie-Informatie stuurt aan en de registrator heeft intern opleiding gekregen en voert uit.
- De iconografische registratie is duidelijk verankerd in de werking: de volledige collectie is iconografisch geregistreerd.
- De (iconografische) registratie wordt uitgevoerd volgens erkende standaarden/richtlijnen, en de iconografische registratieregels zijn neergeschreven.
- Er worden (externe) gecontroleerde terminologieën gebruikt voor de registratie van objecten.

Zwaktes

- Er wordt gebruik gemaakt van gecontroleerde terminologieën, maar de manier waarop Iconclass gebruikt is, bemoeilijkt de herbruikbaarheid:
 - Inconsequent gebruik van de iconografische terminologieën: AAT werd in de thesaurus opgenomen en wordt gebruikt in de daartoe bestemde velden in de collectiedatabank, Iconclass werd niet in de thesaurus opgenomen en wordt niet gebruikt het in daartoe bestemde veld.
 - Alle toegevoegde Iconclass-definities werden samen in één vrij tekstveld "Opmerkingen" in de objectrecords opgenomen: het niet gebruiken van de thesaurus-module maakt registreren intensief en vergroot de kans op fouten.
 - Het veld "Opmerkingen" is niet de meest geschikte plaats om deze informatie terug te vinden, gecombineerd zoeken naar termen in de databank is daardoor heel moeilijk.
 - De Iconclass-notaties werden ook vertaald naar het Nederlands. Dit bemoeilijkt de concordantie met andere taalversies.
- Structurele terugkoppeling/overleg i.v.m. de registratiepraktijk met alle betrokken afdelingen ontbreekt.
- Het interne hergebruik van de iconografische data is beperkt.
- Er is een ongelijke kennisoverdracht, deze is niet structureel.

Kansen

- Ontsluiting:
 - Open data: het structureel vrijgeven van iconografische collectiedata via de VKC-datahub.
 - Het ontsluiten van de iconografische collectiedata via de eigen online collectiecatalogus.
- Het extern aanbieden van de Nederlandstalige Iconclass-data kan een aanzet zijn voor een Nederlandstalige versie van de classificatie.
- Het beter duiden van de iconografische thema's naar een breed publiek toe kan aanzetten tot verdere research door het publiek; (= vergemakkelijkt intern en extern hergebruik).

⁶⁸ <https://books.ub.uni-heidelberg.de/arhistoricum/reader/download/147/147-17-75306-1-10-20160908.pdf>

⁶⁹ <https://github.com/dmjlido-anwendungsprofil>

Bedreigingen

- Het ontbreken van de URI's van de gecontroleerde terminologieën in de thesaurus (= bemoeilijkt terugvindbaarheid).
- De leverancier van het CMS is niet geneigd tot aanpassingen aan de software die een rechtstreekse link met externe autoriteiten mogelijk maakt.

Werkpunten:

- De formele afspraken met de projectpartners ook intern verankeren wat betreft registratiepraktijk (zie zwakte: "ongelijke kennisoverdracht").
- Het intern hergebruik van iconografische data bevorderen.

Mu.ZEE: individuele SWOT-analyse

Sterktes

- (Iconografische) registratie wordt uitgevoerd volgens standaarden/richtlijnen, en regels zijn uitgebreid neergeschreven.
- Gebruik van iconografische terminologieën via thesaurus.
- Gebruik (externe) gecontroleerde terminologieën voor registratie objecten.
- Aanpassingen in de collectiedatabank stromen automatisch door naar de API's (als die aangevinkt staan).
- Zowel binnen de instelling als binnen werkveld contact i.f.v. informatie-uitwisseling, inhaalbeweging, projectmatig.

Zwaktes

- Veld "Bron" niet ingevuld in thesaurus.
- Intern hergebruik van iconografische informatie beperkt.

Kansen

- Linked data: leverancier CMS (Axiell Collections) staat open voor rechtstreekse link met externe bronnen.
- Ontsluiting:
 - Open data: structureel vrijgeven iconografische collectiedata via VKC-datahub en Mu.ZEE-datahub.
 - Op termijn ontsluiten iconografische collectiedata via eigen online collectiecatalogus mogelijk.

Bedreigingen

- Ontbreken van de bron/URI's van de gecontroleerde terminologieën.
- Geen verankering van ontsluiting in de werking (niet in registratiehandleiding opgenomen).

Werkpunten

- Bron externe terminologieën aanvullen in thesaurus.
- Intern hergebruik iconografische data bevorderen (= mogelijke usecases nagaan).
- Ontsluiting verankeren in de werking (= opnemen in de registratiehandleiding).

M: individuele SWOT-analyse

Sterktes

- De registratiepraktijk is duidelijk georganiseerd binnen de werking.
- De registratie wordt uitgevoerd volgens erkende standaarden, er zijn globale richtlijnen opgesteld, er is een registratie-opleiding voorzien indien nodig (projectmatig); er worden ook projectmatig per deelcollectie specifieke afspraken gemaakt (bv.: voor vrijwilligers).
- Gebruik van iconografische terminologieën via de thesaurus.
- Gebruik van (externe) gecontroleerde terminologieën en autoriteiten voor de registratie van objecten.

- Controle van de terminologie in de thesaurus is verankerd in de werking (= invullen veld "Status" in thesaurus).
- Leggen zowel binnen de instelling als binnen het werkveld contacten voor informatie-uitwisseling in functie van de inhaalbeweging en van projecten.

Zwaktes

- Iconografische registratie is tot nog toe beperkt: gebeurde in kader van enkele projecten.
- Intern hergebruik van iconografische informatie beperkt (= beperkte communicatie over data + andere museumafdelingen niet echt op de hoogte van de iconografische inhoud van de collectiedatabank).
- Ontbreken van een handleiding voor iconografische registratie (m.u.v. de velden "Hoofdmotief algemeen" en "Hoofdmotief specifiek").

Kansen

- De URI's van de gebruikte externe terminologieën zijn opgenomen in de thesaurus: linked data zijn bevorderlijk voor herbruikbaarheid, vindbaarheid, zoekbaarheid, nog meer als deze worden ontsloten (Open Data).
- Lopend project *Boek/Delen* wordt aangegrepen om intern en extern (her)gebruik van iconografische data te bevorderen.
- Linked data: de leverancier van de CMS (Axiell Collections) staat open voor het rechtstreeks linken van de CMS met externe bronnen.

Bedreigingen

- Er is geen link tussen de eigen collectiedatabank en de externe publieksdatabanken: geen automatische ontsluiting van data, enkel incidenteel (via exporten).

Werkpunten

- Iconografische registratie: de formele afspraken met de projectpartners ook intern verankeren.
- Intern (en extern?) hergebruik iconografische data bevorderen.

MSK: individuele SWOT-analyse

Sterktes

- De registratie is gebaseerd op erkende standaarden/richtlijnen: SPECTRUM en Basisregistratie Invulboek Objecten van CEST.
- Gebruik van (externe) gecontroleerde terminologieën voor de registratie van objecten.
- Gebruik van iconografische terminologieën via de thesaurus.
- De iconografische registratie, het overleg en de controle zijn verankerd in de werking.

Zwaktes

- De interne registratieregels zijn nog in aanmaak (Er zijn wel al enige iconografische richtlijnen opgenomen in de Iconclass-trefwoordenlijst).
- Beperkt intern hergebruik van de (iconografische) collectiedata.
- Contacten en informatie-uitwisseling binnen het werkveld op vlak van iconografische registratie zijn beperkt.
- De ontsluiting van (iconografische) data gebeurt nog onvoldoende (o.a. door technische beperkingen).

Kansen

- Het extern aanbieden van de Nederlandstalige Iconclass-data kan een aanzet zijn voor een Nederlandstalige versie van de classificatie.
- De geplande uitbreiding van het registratieteam biedt o.a. ruimte voor de verdere uitwerking van de iconografische registratie van de collectie (regelwerk, uitvoerend).
- Ontsluiting:
 - Open data: het structureel vrijgeven van iconografische collectiedata via de VKC-datahub is mogelijk.

- Geplande nieuwe publiekswebsite: er wordt onderzocht of de iconografische data ontsloten via deze weg ontsloten kunnen worden.

Bedreigingen

- Het ontbreken van de URI's van de gecontroleerde terminologieën in de thesaurus (= bemoeilijkt terugvindbaarheid).
- Het gebruik van de CMS Adlib Museum for Windows vormt op termijn een risico. De leverancier focust zich enkel nog op de ontwikkeling van het nieuwe webbased Axiell Collections.
- De tekenbeperking van het veld "Term" in de thesaurusmodule van Adlib bemoeilijkt het invoeren van uitgebreide Iconclass-definities.

Werkpunten

- Het uitwerken van interne iconografische registratieregels (o.a. intern verankeren van de afspraken met de projectpartners).
- De URI's van de externe gecontroleerde terminologieën toevoegen in de thesaurus.
- Het intern en extern hergebruik van de iconografische data bevorderen.

Overkoepelende SWOT-analyse

Sterktes

- De registratiepraktijk is gebaseerd op erkende standaarden en richtlijnen: CDWA, SPECTRUM, het Invalboek Objecten (CEST), het Registratiehandboek moderne en hedendaagse kunst (CAHF).
- Er wordt gebruik gemaakt van (externe) gecontroleerde terminologieën voor de registratie van objecten.

Zwaktes

- De interne registratierichtlijnen/-handboeken van de partnermusea zijn in verschillende stadia van ontwikkeling. Dit geldt ook voor de iconografische registratieregels.
- Wanneer bij de registratie gebruik wordt gemaakt van externe gecontroleerde terminologieën, zijn de bron en/of URI van de termen niet altijd opgenomen in het collectieregistratiesysteem.
- Er is weinig intern hergebruik van iconografische data. Dit lijkt samen te hangen met het ontbreken van interne (structurele) terugkoppeling met andere museumteams.
- Iconografische data worden momenteel in beperkt mate ontsloten, zowel op eigen platformen als extern.
- Het proces van registratie - datacontrole - ontsluiting gebeurt nog eerder ad hoc dan door structurele verankering in de museumwerking.
- Externe samenwerking en overleg met sectorcollega's is beperkt.

Kansen

- Online ontsluiting:
 - Iconografische data kunnen gepubliceerd of geüpdatet worden op de eigen publieksplatformen.
 - Bestaande samenwerkingen met externe collectiedatabanken bieden de mogelijkheid om iconografische collectiedata (structureel) vrij te geven.
- De iconografische data op verschillende manieren als linked open data beschikbaar stellen vergroot de vindbaarheid, toegankelijkheid, uitwisselbaarheid en herbruikbaarheid van de iconografische informatie.
- De partnermusea kunnen nog meer inzetten op samenwerkingen rond registratie en ontsluiting. Het afstemmen van de werkwijzen binnen de kunsten- en erfgoedsector bevordert uitwisselbaarheid en herbruikbaarheid van de collectiedata. Omkadering door organisaties als VKC, CAHF, meemoo en FARO vormen een bijkomende stimulans. Zo zou bv. kunnen samengewerkt worden rond de implementatie van de OSLO-standaard, of het Linked Art-datamodel.
- Het extern aanbieden van de naar het Nederlands vertaalde Iconclass-concepten kan de aanzet zijn voor een officiële Nederlandstalige versie van de classificatie.
- Iconclass bevat termen en definities die verouderd en kwetsend zijn, zoals de categorie 32B *human races, peoples; nationalities*. Dergelijke Iconclass-concepten vragen om een dringende herziening en

een aangepaste Nederlandse vertaling. Ze bieden de kans om bij te dragen aan een gedragen inclusiebeleid binnen de sector.

Bedreigingen

- Enkele partners gebruiken een oude versie van hun collectieregistratiesysteem. Deze versies zijn o.a. (nog) niet afgestemd op meertaligheid of linked open data. Daarnaast houdt het gebrek aan ondersteuning van de oude versie door de producent een risico in voor de performantie van het registratiesysteem.
- Iconclass:
 - Iconclass is opgesteld vanuit een westers kunsthistorisch oogpunt, en bevat verouderde classificaties en definities (zie bij "Kansen") waarvan we nu inzien dat ze racistisch, koloniaal, seksistisch, e.d. zijn. Ze zonder meer gebruiken voor registratie en ontsluiting is uit den boze.
 - Iconclass is minder bruikbaar voor niet-figuratieve kunst.
 - Momenteel is onduidelijk wie het beheer van Iconclass van RKD zal overnemen.⁷⁰

Metadatabase 'Iconografische metadata in schonekunstmusea'

Om de iconografische registratie van objecten af te stemmen en zo tot meer gestandaardiseerde data te komen, stelden de projectpartners gemeenschappelijke invoerinstructies op.

Dit metadatabaseboek *Iconografische metadata in schonekunstmusea* bevat zowel **overkoepelende invoerregels** die voor alle partners gelden, als **registratiesysteemspecifieke** invoerinstructies en -procedures voor TMS (The Museum System), Adlib Museum for Windows en Axiell Collections.

Het handboek werd opgesteld op basis van de geldende registratiestandaarden en -richtlijnen, het bestpracticesonderzoek, de concordantietabel, het boek *Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook* (1994) van Roelof van Straten⁷¹, en de input van de partnermusea en RKD. Het *Invalboek Objecten* (CEST) diende als inspiratie voor de vormgeving en uitwerking.

De invoerinstructies behandelen enerzijds de praktische invoer van Iconclass-data in de thesauri van de verschillende registratiesystemen, anderzijds de iconografische registratie van objecten d.m.v. Iconclass-data in de thesaurus.

Bij het opstellen van de gemeenschappelijke invoerinstructies moest rekening gehouden worden met volgende **uitdagingen**:

Invoer van Iconclass in de registratiesystemen

De door de partners gebruikte versies van de registratiesystemen Adlib Museum for Windows, Axiell Collections en TMS⁷² zijn nog niet afgestemd op het gebruik van linked (open) data. De externe Iconclass-dataset rechtstreeks bevragen vanuit de registratiesystemen is dus nog niet mogelijk. Daarom werd binnen het project besloten om te focussen op een zo goed mogelijke verrijking van de bestaande Iconclass-data in de registratiesystemen, in afwachting van toekomstige systeemupdates. Helaas is het voorzien van functionaliteiten rond linked open data niet voor iedere softwareproducent een prioriteit.

Gezien de omvang en de structuur van de Iconclass-classificatie is een **volledige import** in de registratiesystemen niet wenselijk. Bovendien brengt het importeren van Iconclass in de thesaurus een aantal moeilijkheden met zich mee. Zo konden bv. de zogenaamde "keys"⁷³, uitbreidingselementen van het Iconclass-systeem, niet zomaar op een werkbare manier ingevoerd worden.

Op basis van deze bevindingen en advies van RKD besloten de projectpartners uit te gaan van een **bepaalde invoer** van Iconclass in de collectieregistratiesystemen. Enkel de Iconclass-concepten effectief gebruikt bij het registreren worden in de thesaurus ingevoerd. Van deze concepten wordt ook maar een

⁷⁰ In het najaar van 2021 bleek dat het Iconclass-beheer definitief overgenomen zou worden door de Henri van de Waal Foundation.

⁷¹ van Straten, Roelof, *Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook*, Leiden: Folio, 1994, 244 p.: ill.

⁷² Mu.ZEE: Adlib Bibliotheek + Museum 4.3, MSK: Adlib Xplus 4.3, M: Axiell Collections Museum 4.5.2, KMSKA: TMS 2017.

⁷³ <https://rkd.nl/nl/collecties/services-tools/iconclass/contents-of-iconclass>

beknpte hoeveelheid data opgenomen: de Iconclass-tekstcorrelaat en -notatie en de bron in de vorm van de URL van de classificatie (<http://iconclass.org>). Omwille van de aard van het collectieregistratiesysteem wordt in TMS ook de taal van de ingevoerde tekstcorrelaten aangeduid. Meer Iconclass-data overnemen is overbodig, gezien die extern beschikbaar zijn in de Iconclass-browser en bereikbaar zijn door toevoeging van de URL aan de thesaurusrecords.

Hoewel de Iconclass-notaties essentiële en herkenbare elementen van de classificatie vormen, zijn ze weinig sprekend en bemoeilijken ze menselijk (her)gebruik. Daarom kozen de projectpartners ervoor de Iconclass-tekstcorrelaat als “Term” of “Voorkeur Label” op te nemen in de thesauri.

Bij de gebruikte versies van Adlib Museum for Windows, Axiell Collections en TMS rust ook een tekenbeperking op enkele relevante velden in de thesauri. Een work-around werd voorzien in de invoerinstructies.

De gebruikte versies van Adlib Museum for Windows en Axiell Collections ondersteunen bovendien geen meertaligheid (i.t.t. TMS). Omdat dit tot de scope van het project behoorde, werden mogelijke oplossingen voor dit probleem onderzocht.

Meertaligheid

In tegenstelling tot TMS bleek meertaligheid **geen standaardoptie** in Adlib Museum for Windows en Axiell Collections.⁷⁴ Binnen het project ontbraken zowel de tijd als de middelen om via ICT-ontwikkeling een oplossing uit te werken. De vraag is ook of het wenselijk is aan ontwikkeling te doen binnen de momenteel gebruikte versies van de collectieregistratiesystemen.

Mogelijke oplossingen die bekeken werden waren:

- Een handmatige work-around door de registrator. Dit bleek arbeidsintensief en gaf een grotere kans op fouten in de data.
- Het gebruik maken van de inherente meertaligheid van Iconclass door enkel de Iconclass-URL op te nemen in de thesaurus. Deze levert immers toegang tot de externe meertalige Iconclass-data. Het voorkomt ook fouten bij handmatige invoer van andere Iconclass-data.

Deze opties bleken moeilijk werkbaar voor de museummedewerkers. Bovendien moesten hoe dan ook de Nederlandstalige Iconclass-vertalingen een plaats in de thesaurus krijgen, aangezien deze niet tot de officiële Iconclass-classificatie behoren.

Na overleg hebben de projectpartners gekozen voor volgende oplossing van het meertaligheidsprobleem:

- Alleen Nederlandstalige Iconclass-tekstcorrelaten worden in de thesaurus opgenomen.
- Door ontwikkeling aan de ontsluitingsplatformen kan via de in de thesaurus opgenomen Iconclass-URL's extern de andere taalversies opgevraagd worden.
- Om kwaliteit en consistentie van de Nederlandse termen in de thesauri van de VKC-partners te garanderen worden in de toekomst nieuwe Nederlandstalige termen geregeld afgetoetst binnen het VKC-overleg en met terugkoppeling naar de Iconclass-beheerder.

Het metadatahandboek *Iconografische metadata in schonekunstmusea* is achteraan dit rapport als *Bijlage 2* terug te vinden. Een digitale versie werd ook gepubliceerd op de GitHub KMSKA en op CEST.⁷⁵

Interne opleidingen voor gebruikers

De partnernumera verbonden zich ertoe om in 2022 interne opleidingen en peer-to-peer instructie te voorzien om het consistent beschrijven van iconografische informatie in het registratieproces te verankeren.

Zo zal het team Collectie-Informatie van KMSKA het metadatahandboek intern als werkinstrument voorstellen en de nieuwe invoerinstructies uittesten door de iconografische data van collectieobjecten buiten de projectselectie te updaten.

⁷⁴ Info verkregen van Erfgoedinzicht.

⁷⁵ Zie <https://github.com/kmska/ICONCLASS> en https://www.projectcest.be/wiki/Publicatie:Handboek_iconografische_metadata_in_schonekunstmusea

2. Normalisering van de aanwezige iconografische gegevens in verschillende registratiesystemen en gestructureerde verrijking van de records via Iconclass

Concordantietabel

De bestaande iconografische data in de registratiesystemen van de partnermusea moeten genormaliseerd en verrijkt worden volgens de standaarden en gemaakte afspraken, om zo tot beter herbruikbare, opzoekbare, uitwisselbare en toegankelijke data te komen.

De partnermusea exporteerden uit hun registratiesysteem iconografische data van de kunstwerken die binnen het project geselecteerd zijn. Om tot een logische en coherente dataset te komen werd bij de selectie van de data in de registratiesystemen rekening gehouden met de verschillen in software en invoerpraktijk.

De geëxporteerde data van 6044 Iconclass-concepten werden verzameld in een concordantietabel. Die fungeerde als werkdocument voor de opschoning en verrijking van de data en stelde ons ook in staat de data van de partners te vergelijken en te analyseren. Na de dataopschoning diende de tabel als basis voor het importeren van de opgeschoonde en verrijkte data (nu genormaliseerd tot 5791 Iconclass-concepten) en als referentiedocument voor registrators bij toekomstige iconografische registratie (o.a. voor de Nederlandse vertaling).

Op de verzamelde data werden een aantal opschoningsacties uitgevoerd, zoals een spellingscontrole, een controle van de correctheid van de Iconclassnotaties, het wissen van dubbele of meer geregistreerde concepten, enz.

In de loop van dit opschoningsproces traden een aantal problemen met de data op de voorgrond die deels gerelateerd waren aan de oorspronkelijke registratiewijze en deels aan het gebruikte registratiesysteem.

- In de registratiesystemen bleken op een aantal thesaurusvelden een tekenbeperking te liggen. Die zorgde ervoor dat data werden afgebroken en dus onvolledig in de thesaurus opgenomen waren. Als oplossing werd besloten om te lange tekstcorrelaten in het veld "Term" of "Voorkeur Label" af te breken, en de volledige definitie in het "Scope note"-veld te noteren. Ook de lengte van de Iconclass-URI's zorgde voor problemen in Adlib Museum for Windows en Axiell Collections. Daarom werd afgesproken het generieke deel van de URI in de thesaurus als "Bron"/"Begrip Bron" op te nemen, en het variabele deel (= de Iconclass-notatie) in het veld "Term code"/"Begrip Bron Id" te noteren.
- De partners hanteerden verschillende schrijfwijzen en talen bij Iconclass-notaties met zelf aan te vullen tekstdelen. Om dit in de toekomst te vermijden werden schrijfwijzen opgesteld o.b.v. onderling overleg en het boek *Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook* (1994) van Roelof van Straten.⁷⁶ Om gebruik te kunnen maken van de meertaligheid van Iconclass is het trouwens noodzakelijk dat de Iconclass-notaties in het Engels genoteerd worden ongeacht de taal van de tekstcorrelaten.
- De Nederlandse tekstcorrelaten in de concordantietabel waren niet altijd een letterlijke vertaling van de originele Engelstalige Iconclasstekstcorrelaten. Vooral bij de data van KMSKA bleek het om erg vrije vertalingen te gaan. Om hieraan tegemoet te komen controleerde KMSKA de Nederlandstalige data opnieuw en stemde het de vertalingen meer af op de Engelstalige versie. Ook de schrijfwijze (bv. interpunctie, hoofdletters, ...) van de tekstcorrelaten verschilde van museum tot museum, en zelfs binnen dezelfde instelling. Om de tekstcorrelaten uniformer te maken werd afgesproken de schrijfwijze uit de Iconclass-browser over te nemen.
- Opvallend is ook dat in sommige instanties tekstcorrelaten naar het Nederlands vertaald waren vanuit een andere taalversie dan de Engelstalige. Dit leverde behoorlijk verschillende vertalingen op. Daarom werd onder de projectpartners afgesproken dat enkel de Engelstalige tekstcorrelaten gebruikt worden voor de vertaling naar het Nederlands.
- Mu.ZEE heeft bij de iconografische registratie de Engelstalige Iconclass-data in de thesaurus ingevoerd. Uit de concordantietabel blijkt dat voor ongeveer de helft van deze tekstcorrelaten een Nederlandse vertaling beschikbaar is via KMSKA en/of MSK. Mu.ZEE heeft ervoor gekozen deze

⁷⁶ van Straten, Roelof, *Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook*, Leiden: Foleor, 1994, 244 p.: ill.

Nederlandstalige tekstcorrelaten over te nemen. De onvertaalde Engelstalige tekstcorrelaten blijven voorlopig behouden en zullen op termijn vertaald worden.

- De concordantietabel bevatte een aantal concepten o.a. uit de Iconclass-categorie 32B, die verouderde, kwetsende terminologie bevat. Hiervoor voorzien de partners een aangepaste Nederlandse vertaling, die wordt teruggekoppeld aan het Iconclass-beheer.

Bovenstaande afspraken van de projectpartners werden opgenomen in het metadatahandboek om de verankering in de registratiepraktijk te garanderen.

Er is meer projecttijd uitgetrokken voor het opschonen en normaliseren van de iconografische collectiedata. Zo bleken de data van KMSKA minder consistent dan verwacht. Ook de verschillen tussen de partners wat betreft registratie (taal, schrijfwijzen, interpunctie) en vertaling van de data bleken een grotere impact op de opschoning te hebben. Daarnaast nam het afstemmen van en het communiceren over de correcties met de verschillende projectpartners ook tijd in beslag.

De concordantietabel is terug te vinden op GitHub KMSKA.⁷⁷

Nederlandse vertaling van Iconclass

Uit analyse van de concordantietabel blijkt dat ieder partnermuseum een eigen manier had om de Iconclass-tekstcorrelaten naar het Nederlands te vertalen. Niet alleen de schrijfwijze verschilde, ook de interpretatie van woorden en de geraadpleegde bronnen varieerden per museum.

Het vastleggen van **vertaalregels** in het metadatahandboek moet alvast toekomstige vertaalwerk uniformer maken. Daarnaast is echter ook continu overleg nodig om Iconclass-vertalingen te valideren, interpretaties vast te leggen en deze terug te koppelen met de Iconclass-beheerder. Eénmalig de oefening maken tijdens dit project is onvoldoende voor een consistente en correcte vertaling van Iconclass.

De projectpartners hebben zich alvast geëngageerd tot **structureel overleg** onder de VKC-koepel. Vanuit het werkveld kregen we het signaal dat andere erfgoedspelers interesse hebben om bij dit overleg aan te sluiten.

Import verrijkte en genormaliseerde data

De opgeschoonde en verrijkte data werden opnieuw in het collectieregistratiesysteem van de partners geïmporteerd volgens de afgesproken richtlijnen in het metadatahandboek.

Voor **MSK** en **Mu.ZEE** werden de opgeschoonde en verrijkte data opnieuw in de desbetreffende thesaurusrecords ingevoerd. In de gelinkte objectrecords van de geselecteerde kunstwerken werden daarnaast ook het veld "Code" leeggemaakt en het veld "Classificatieschema" aangepast.

De data-import en de opschoning van de objectrecords werd uitgevoerd door Erfgoedinzicht, dat ondersteuning biedt aan Adlib-/Axiell Collections-gebruikers Mu.ZEE en MSK.

De Iconclass-data van **KMSKA** werden voor het eerst ingevoerd in de thesaurus van collectieregistratiesysteem TMS. Voordien werden de notaties en bijhorende tekstcorrelaten in het Engels en het Nederlands rechtstreeks genoteerd in een vrij tekstveld binnen het objectrecord.

Bij het opschonen van de data in de concordantietabel werden de notaties en tekstcorrelaten opgesplitst. Bij de import van de data werden deze in de afgesproken thesaurus- en objectrecordvelden opgenomen. In de thesaurusrecords werd ook de taalcode aangeduid. Het vrije tekstveld met Iconclass-data wordt leeggemaakt zodra alle objecten volgens de nieuwe richtlijnen zijn geregistreerd. De import in de thesaurus en aanpassingen aan de objectrecords werd uitgevoerd door de externe ICT-ontwikkelaar, Hero Solutions.

⁷⁷ <https://github.com/kmska/ICONCLASS>

3. De ontsluiting van de iconografische gegevens als open data via de Datahub/Arthub Flanders, e.a.

De collectiebeheersystemen van KMSKA, MSK en Mu.ZEE zijn aangesloten op de Datahub van de Vlaamse Kunstcollectie. Via een Catmandu-pipeline worden de objectrecords van deze musea omgezet naar het gestandaardiseerde LIDO XML-formaat en opgeslagen in deze centrale databank (de Datahub) voor verdere interne en externe uitwisseling en hergebruikstoepassingen. Voor KMSKA komt deze informatie uit de achterliggende Microsoft SQL Server-databank van TMS, voor MSK en Mu.ZEE stroomt deze informatie uit Adlib automatisch door via de API van Erfgoedinzicht. Ondanks de verschillen tussen de registratiesystemen en -praktijken van de musea, zorgt deze LIDO-standaard ervoor dat de data toch steeds op dezelfde manier worden opgeslagen in de Datahub, en dus ook op dezelfde manier kan worden geraadpleegd. Voor elk museum wordt dagelijks een import in de Datahub voorzien, zodat deze informatie steeds up-to-date blijft.

Voor het **KMSKA** was eind 2019 al mapping naar LIDO voorzien van de Iconclass-informatie uit het vrije tekstveld in TMS. Hierbij was nog geen permanente link naar Iconclass voorzien, een taalaanduiding was evenmin aanwezig. Na de opschoningsacties en import in de thesaurus van TMS werd deze mapping naar LIDO aangepast om vanaf nu de opgeschoonde informatie uit de thesaurus te gebruiken. Tegelijk werden er permanente links naar Iconclass en taalaanduidingen toegevoegd.

MSK en **Mu.ZEE** hadden aanvankelijk geen mapping van hun Iconclass-data naar LIDO. Na de opschoningsacties en import in de thesaurus van Adlib van beide musea, had Erfgoedinzicht de nodige aanpassingen aan hun API doorgevoerd om de Iconclass-data die aan de objectrecords zijn gekoppeld automatisch te laten doorstromen. Voor beide musea werd de mapping naar LIDO uitgebreid om ook hier de Iconclass-informatie in op te nemen, met permanente links naar Iconclass en taalaanduidingen.

Een volledige dump van de Iconclass-data werd gedownload vanaf de officiële website van Iconclass⁷⁸. Met behulp van een eenvoudig PHP-script werden hieruit alle Iconclass-notaties en Engelstalige tekstcorrelaten opgehaald en in een aparte concordantietabel opgeslagen. Deze concordantietabel wordt door de Catmandu-pipeline gebruikt om automatisch de Engelstalige tekstcorrelaten op te halen die bij de respectievelijke Iconclass-notaties horen. Op deze manier worden zowel Nederlandstalige tekstcorrelaten (uit de collectieregistratiesystemen) als Engelstalige tekstcorrelaten (uit de Iconclass-databank) in de LIDO-records opgenomen.

Een **proefopstelling** van deze **Datahub**, met de meertalige Iconclass-informatie werd door de externe ICT-ontwikkelaar opgezet op <https://datahub.herosolutions.be>.

Voorbeeldrecords voor elk museum kunnen worden geraadpleegd via de volgende links:

- https://datahub.herosolutions.be/oai/?verb=ListRecords&metadataPrefix=oai_lido&set=institution:koni nklijk_museum_voor_schone_kunsten_antwerpen
- https://datahub.herosolutions.be/oai/?verb=ListRecords&metadataPrefix=oai_lido&set=institution:museum_voor_schone_kunsten_gent
- https://datahub.herosolutions.be/oai/?verb=ListRecords&metadataPrefix=oai_lido&set=institution:muz ee_kunstmuseum_aan_zee

Vanuit de Datahub van de Vlaamse Kunstcollectie is er een Catmandu-pipeline die deze verzameling LIDO XML-records van de musea omzet naar Apache Solr-documenten die in de Arthub Flanders, een gebruiksvriendelijke zoekinterface, ter beschikking worden gesteld. Een **Arthub-proefopstelling** werd door de externe ICT-ontwikkelaar opgezet op <https://arthub.herosolutions.be>. Deze bevat de Iconclass-data die als filter en zoekfacet kunnen worden gebruikt. De Arthub heeft twee taalvarianten: Nederlands en Engels. Bij elk individueel record in de Arthub wordt een oplist van alle bijhorende Iconclass-notaties en -tekstcorrelaten in de taal van de gebruikersinterface getoond. Wanneer een van deze notaties aangeklikt wordt, krijgt de gebruiker een oplist van alle objectrecords die ook deze Iconclass-notatie bevatten.

De codes van de proefopstelling voor de VKC-Datahub en Arthub Flanders zijn voor hergebruik ter beschikking via GitHub VlaamseKunstcollectie:

- <https://github.com/VlaamseKunstcollectie/Datahub-Fixes/pull/19>
- <https://github.com/VlaamseKunstcollectie/Arthub-Frontend/pull/69>

⁷⁸ http://iconclass.org/data/iconclass_20200710_skos_jsonld.ndjson.gz

4. Faciliteren van zowel intern als extern (her)gebruik van iconografische informatie

Voor alle partners:

Het opschonen, normaliseren en verrijken van de iconografische data leidt tot een betere herbruikbaarheid en doorzoekbaarheid, zowel intern in de registratiesystemen als extern in publiekscatalogi, andere databanken, ...

Het linken van de iconografische data met Iconclass d.m.v. het toevoegen van de URI's in de thesauri betekent dat de data binnen de context van een gecontroleerde externe autoriteit geplaatst worden. Dit garandeert niet alleen de kwaliteit, maar ook de duurzaamheid van de data.

KMSKA:

Het invoeren van de iconografische data in de thesaurus van TMS vormde een significante verbetering voor de herbruikbaarheid van deze data. Het maakte gerichtere zoekacties in het registratiesysteem mogelijk en leidde tot volledige en correcte zoekresultaten, wat voordien niet altijd het geval was. De iconografische data worden nu ook ontsloten in de online publiekscatalogus.

Usecases intern en extern (her)gebruik en ontsluiting

Het potentieel voor hergebruik van iconografische data wordt momenteel nog relatief onderbenut. Dat blijkt uit de bevraging van de partnermusea in het kader van de SWOT-analyses. Zo maken intern weinig museumteams gebruik van deze data. Ook wat betreft de ontsluiting op eigen en externe platformen is er ruimte voor uitbreiding. Daarom werd samen met de partners enkele mogelijke usecases onderzocht die het hergebruik en ontsluiting van de iconografische data bevorderen. Als inspiratie worden ook een aantal usecases uit het werkveld voorgesteld.

- **Iconografische data ontsluiten via toepassingen zoals museale websites, online collectiecatalogi, DAMS en publiekstoepassingen**

De projectpartners ontsluiten de collectiedata op verschillende manieren, zowel via eigen kanalen zoals een publiekscatalogus (KMSKA), datahub (Mu.ZEE) of museumwebsite (MSK, M), als via externe kanalen, met name de VKC-Datashub, Arthub Flanders, Erfgoedinzicht en Erfgoedplus.

De iconografische collectiedata maken echter zelden deel uit van deze ontsluitingsbeweging. Via het aanpassen van bestaande interne en externe toepassingen kunnen de data op een relatief eenvoudige manier alsnog openbaar gemaakt worden. De iconografische data bieden ook interessante mogelijkheden bij het uitdenken van nieuwe digitale publiekstoepassingen.

De partners zien een eigen **online publiekscatalogus** als een essentiële manier om iconografische data te ontsluiten:

- Voor bezoekers, onderzoekers en andere geïnteresseerden is een publiekscatalogus een evident beginpunt om informatie over de collectie terug te vinden. Het is het instrument bij uitstek om data zichtbaar en toegankelijk te maken.
- Ook voor interne gebruikers is de publiekscatalogus een interessant werkinstrument. De partnermusea gaven aan dat niet elk museumteam vertrouwd is met het opzoeken van data in het registratiesysteem. De publiekscatalogus is dan een eenvoudige manier om snel iconografische informatie over de collectie terug te vinden.

Voor **KMSKA** is de ontsluiting van de iconografische data in de vernieuwde online collectiecatalogus⁷⁹ ondertussen een feit. Bezoekers kunnen o.a. zoekacties uitvoeren op basis van vrij in te geven zoekwoorden. De databank geeft als resultaat een lijst van objecten waarbij het gezochte woord in de iconografische en andere objectdata voorkomt. Elk van deze objectrecords kan individueel geraadpleegd worden. Ook **M**, **Mu.ZEE** en **MSK** hebben plannen voor het ontsluiten van de iconografische data via een nieuwe online collectiecatalogus of museumwebsite.

⁷⁹ <https://kmska.be/nl/overzicht/de-collectie>

Iconografische data kunnen ook vrijgegeven worden door **uitbreiding** van de reeds **bestaande digitale toepassingen**. Zoals vermeld werd alvast de ontsluiting van de iconografische data als linked open data op de VKC-Datahub en Arthub Flanders uitgewerkt binnen een proefopstelling.

Andere in de toekomst te bestuderen opties zijn:

- het invoeren van iconografische zoekmogelijkheden voor afbeeldingen in het DAM-systeem;
- de doorstroming van data uit de collectiedatabanken naar externe databanken uitbreiden met de iconografische data.

Als inspiratie werd ook gekeken naar andere ontsluitingstoepassingen binnen de sector:

- Het **Rijksmuseum** in Amsterdam heeft een doorgedreven opendatabeleid en stelt de (iconografische) data via verschillende toepassingen ter beschikking aan het grote publiek. Naast de publiekscatalogus Rijksstudio beschikt het Rijksmuseum over een *dedicated* dataplatform, RijksData, waar collectiedata kunnen geconsulteerd worden via API's en downloads.⁸⁰
- Het **Städel Museum** in Frankfurt zet uitgebreid in op digitale toepassingen rond de collectie. Het museum beschikt over een breed scala aan toepassingen, gericht op verschillende doelgroepen, waarin o.a. gebruik wordt gemaakt van de iconografische data.⁸¹
- Het **Rijksmuseum Twenthe** maakt binnen de online publiekscatalogus gebruik van linked open data om, op basis van toegekende Iconclass-trefwoorden, kunstwerken met hetzelfde onderwerp uit andere instellingen te tonen, zoals bv. RKD.⁸²
- **Coding Da Vinci** is een Duitse hackathon voor open cultuurdata waarbij de focus ligt op de creatieve samenwerking tussen de ICT- en de cultuursector. Het **Städel Museum** uit Frankfurt stelde voor deze hackathon een dataset van de collectie ter beschikking. Dit resulteerde in de ontwikkeling van een aantal ICT-toepassingen o.b.v. de collectiedata, zoals games, een knowledge graph, een web-app en een smartphone-app.⁸³

- **Onderzoeken van de noden en het gebruik van iconografische informatie bij de verschillende teams (onderzoek, publiekswerking, e.a.) van de partnermusea.**

Uit de bevraging van de partnermusea blijkt dat het intern hergebruik van iconografische collectiedata eerder beperkt is. Iconografische informatie wordt vooral gebruikt door de curatoren en onderzoekers.

KMSKA wil o.a. inzetten op een groter intern hergebruik door het team Marketing (bv. voor social media). Verder plant het team Collectie-Informatie de verouderde en kwetsende Iconclass-termen in registratiesysteem TMS te bekijken samen met de interne museumwerkgroep Diversiteit, Toegankelijkheid en Inclusie.

M startte tijdens dit project met het toekennen van Iconclass-concepten aan collectiestukken. De invoer van deze data in het registratiesysteem maakt iconografische informatie toegankelijk voor de verschillende museumteams, zoals het team Collectie en Tentoonstellingen en het team Publiekswerking.

MSK wil intern hergebruik van de iconografische data algemeen promoten binnen de verschillende museumteams. Het ontsluiten van de iconografische data in de nieuwe online collectiecatalogus kan hier een goede aanzet toe geven.

Ook **Mu.ZEE** ziet de geplande nieuwe website met collectie-informatie als een goede opportuniteit om iconografische data te ontsluiten en het hergebruik door verschillende museumteams intern te promoten.

⁸⁰ <https://data.rijksmuseum.nl/> , zie ook p.4 van dit rapport voor meer informatie.

⁸¹ <https://www.staedelmuseum.de/en/digital-offers>, zie ook p.7 van dit rapport voor meer informatie.

⁸² <https://collectie.rijksmuseumtwenthe.nl/>

⁸³ <https://codingdavinci.de/de/daten/staedel-museum>

- **Onderzoeken hoe kunsthistorisch onderzoek d.m.v. iconografische data(sets) gefaciliteerd kan worden.**

Met het publiceren van de iconografische data via een publiekscatalogus of als linked open data op de VKC-Datashub en Arthub Flanders creëren de partnermusea al de mogelijkheid tot hergebruik van deze data voor kunsthistorisch onderzoek.

Aan de hand van enkele voorbeelden in de praktijk willen we illustreren hoe iconografische data en Iconclass kunnen ingezet worden bij kunsthistorisch onderzoek.

- Doordat Iconclass wijdverspreid wordt gebruikt voor de onderwerpsindexatie van kunstwerken en collecties, geeft het potentieel toegang tot een groot onderzoeksveld, vooral wanneer deze iconografische data als linked open data worden vrijgegeven. Door bv. LOD-sets (met Iconclass-data) van verschillende kunstinstituten te combineren, zoals in de OmniArt-database⁸⁴, hebben onderzoekers toegang tot een enorme bron aan iconografische informatie voor kunsthistorisch onderzoek. Een ander voorbeeld is de eerder aangehaalde Van Gogh Worldwide, die LOD van verschillende instanties samenbrengt om onderzoek rond de figuur en het werk van Vincent van Gogh te bevorderen.

- Iconclass is als classificatie ook een geschikte tool voor datavisualisatie. In recent onderzoek naar (artistieke) banden tussen zeventiende-eeuwse Nederlandse kunstenaars werd een dataset (met Iconclass-data) van RKDimages gebruikt om een iconografisch netwerk te conceptualiseren en te visualiseren. De onderzoeker wendde diverse software aan om de grote hoeveelheid iconografische data te vertalen naar clouds, die o.a. gemeenschappelijke onderwerpen en potentiële kunstenaarsverbanden visualiseren.⁸⁵

- De beschikbare hoeveelheid gestructureerde Iconclass-data draagt ook bij aan de ontwikkeling en werking van AI binnen de digital art history. Er worden momenteel bv. pogingen ondernomen om AI te trainen a.d.h.v. Iconclass-data, om die nadien in te zetten voor de automatische identificatie van onderwerpen en motieven op digitale reproducties van kunstwerken.⁸⁶

[Vertaalde concepten aangeleverd aan Henri van de Waal Foundation.](#)

Naast het nagaan van usecases binnen onze eigen instellingen promoten we extern hergebruik van de Iconclass-data door onze Nederlandse Iconclass-vertaling als dataset aan te bieden.

Aangezien RKD in het najaar van 2021 het beheer van Iconclass overdroeg aan de Henri van de Waal Foundation, werd afgesproken om onze dataset aan deze laatste aan te leveren. RKD bleef wel betrokken bij het project. De partnermusea zetten zich in om de vertalingen naar het Nederlands verder te zetten en te valideren tijdens het structureel overleg. De gevalideerde tekstcorrelaten worden vervolgens teruggekoppeld met de Foundation.

[Iconografische informatie op Wikidata.](#)

In de tweede helft van 2022 wordt de iconografische informatie toegevoegd aan de beschrijvingen die de projectpartners in 2016 reeds via Wikidata hebben ontsloten in het kader van het project Persistente Identificatoren III.

⁸⁴ <https://isis-data.science.uva.nl/strezoski/#1>

⁸⁵ <https://emlc-journal.org/article/view/11334/12536>

⁸⁶ Zie bv. <https://labs.brill.com/ictestset/> en <https://iconclassblog.com/2017/06/12/iconclass-and-ai/>

5. Het delen van expertise met het brede erfgoedveld

In het kader van het project legden we vele contacten, zowel binnen het Vlaamse als federale en zelfs internationale werkveld. Dit bracht ons project onder de aandacht van collega's en leidde tot heel wat geïnteresseerde reacties en animo voor potentiële samenwerkingen.

Zo werd er op de studiedag *Grenzeloos Digitaal* in Brugge⁸⁷ met veel interesse gereageerd op de presentatie van ons project. Heel wat collega's bleken met dezelfde vragen en problemen te zitten rond de invoer en ontsluiting van meertalige collectiedata. Met ons projectonderzoek hierrond dragen we duidelijk bij aan een oplossing. Een aantal deelnemers toonden bovendien interesse in een verdere samenwerking rond Iconclass na het aflopen van ons project.

We wisselden kennis uit met SOK Antwerpen (Stedelijke musea Oude Kunst), de erfgoeddiensten van Brugge⁸⁸, Universiteit Antwerpen (Universiteitsbibliotheek) en PARCUM. Deze contacten leidden in sommige instanties tot structureel overleg. Ook netwerken binnen de FARO-collegagroep Digitale collectieregistratie leverde interessante connecties op.

In het kader van het bestpracticesonderzoek was er op internationaal vlak informatie-uitwisseling met Belvedere (Wenen), Rijksmuseum (Amsterdam) en Städel Museum (Frankfurt), musea die eveneens gebruik maken van Iconclass voor iconografische registratie.

We namen het initiatief om ons project voor te stellen aan de Henri van de Waal Foundation, de nieuwe beheerder van Iconclass. We deelden eveneens kennis over onze inspanningen rond het vertalen van Iconclass naar het Nederlands. De Foundation reageerde enthousiast op het aanbieden van onze Nederlandstalige data, en op de interesse in het werkveld voor een verdere samenwerking rond Iconclass.

De verworven expertise werd ook binnen KMSKA gedeeld. Het project werd voorgesteld aan het team Collectie-Informatie, en de problematiek rond verouderd en kwetsend taalgebruik in Iconclass werd als werkpunt bij de interne werkgroep Diversiteit, Toegankelijkheid en Inclusie onder de aandacht gebracht.

Tijdens de bootcamp *Open culturele data* van meemoo op 3 mei 2022 zullen we ons project voorstellen en take-aways delen rond het samenwerken met meerdere partners met verschillende collectiebeheersystemen. Verder plant meemoo in 2022 ons project in hun communicatie uit te lichten als illustratie van de projectsubsidie *Inhaalbeweging Digitale Collectiedata* en de bijhorende projectbegeleiding door meemoo.

Om de verzamelde kennis op een duurzame manier ter beschikking te stellen van collega's in de erfgoedsector werden de onderzoeksresultaten online gepubliceerd op GitHub KMSKA⁸⁹ en op de projectendatabank van FARO⁹⁰. Het metadatahandboek *Iconografische metadata in schonekunstmusea* wordt toegankelijk gemaakt via CEST⁹¹. De documentatie over de proefopstelling binnen het VKC-ecosysteem voor de ontsluiting van de iconografische gegevens als open data wordt via GitHub VlaamseKunstcollectie⁹² en GitHub KMSKA⁹³ ter beschikking gesteld.

⁸⁷ Erfgoeddiensten van Stad Brugge (Musea Brugge, Stadsarchief en Openbare Bibliotheek), cultureel erfgoedproject *Grenzeloos Digitaal: internationale ontsluiting en meertalige doorzoekbaarheid van data uit ErfgoedBrugge.be*.

⁸⁸ Musea Brugge, Stadsarchief en Openbare Bibliotheek

⁸⁹ <https://github.com/kmska/ICONCLASS>

⁹⁰ <https://faro.be/project/duurzaam-registreren-en-ontsluiten-van-collecties-door-middel-van-iconclass>

⁹¹ https://www.projectcest.be/wiki/Publicatie:Handboek_iconografische_metadata_in_schonekunstmusea

⁹² Code proefopstelling VKC-Databank: <https://github.com/VlaamseKunstcollectie/Datahub-Fixes/pull/19>

Code proefopstelling Arthub Flanders: <https://github.com/VlaamseKunstcollectie/Arthub-Frontend/pull/69>

⁹³ <https://github.com/kmska/ICONCLASS>

URLS

- Projectrapport en deliverables: <https://github.com/kmska/ICONCLASS>
- Proefopstelling VKC-DatHub: <https://datahub.herosolutions.be>
Proefopstelling Arthub Flanders: <https://arthub.herosolutions.be/>
Code proefopstelling VKC-DatHub: <https://github.com/VlaamseKunstcollectie/DatHub-Fixes/pull/19>
Code proefopstelling Arthub Flanders: <https://github.com/VlaamseKunstcollectie/Arthub-Frontend/pull/69>
- Projectinformatie op Projectendatabank_FARO: <https://faro.be/project/duurzaam-registreren-en-ontsluiten-van-collecties-door-middel-van-iconclass>
- Projectinformatie en *Handboek iconografische metadata in schonekunstenmusea* op CEST:
https://www.projectcest.be/wiki/Publicatie:Duurzaam_registreren_en_ontsluiten_van_collecties_door_middel_van_Iconclass
https://www.projectcest.be/wiki/Publicatie:Handboek_iconografische_metadata_in_schonekunstenmusea

BIJLAGE 1

Vragenlijst iconografische beschrijvings- en ontsluitingspraktijk van de partnermusea

Inleiding

Je antwoorden op deze vragenlijst geven ons een zo duidelijk mogelijk beeld van de manier waarop in jouw museum objecten iconografisch beschreven en ontsloten worden.

Op basis van deze antwoorden stellen we een **SWOTI-analyse** (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats, Issues) op van jullie werkwijze. We overlopen nadien samen de analyse en kijken of er werkpunten zijn.

We vergelijken daarna ook de resultaten van alle projectpartners met een aantal **best practices** rond iconografisch beschrijven en ontsluiten.

Iconografische registratie en ontsluiting maken meestal deel uit van de **algemene registratie en ontsluiting** van een object. Daarom wordt in de vragenlijst hieronder geregeld naar beide gepeild.

1. Iconografische registratie

• Infrastructuur

- Welk collectieregistratiesysteem gebruikt het museum om objecten (iconografisch) te registreren? (Adlib/Axiell Collections/ TMS/ ...)

• Personeel

- Wie voert/voeren de (iconografische) collectieregistratie uit? (Registrar, collectieverantwoordelijke, onderzoeker, vrijwilliger, ...)
- Wie stuurt de collectieregistratie aan?
- Had(den) de registrator(s) voorkennis van iconografische collectieregistratie?
- Zo nee, was er een opleiding voorzien? Hoe zag die eruit? (Bv. externe workshop, peer-to-peer uitleg door collega, ...)
- Samenwerkingsverbanden
 - Bespreken jij en je collega's wel eens (vragen over) de iconografische registratie van de museumcollectie?
 - Neem je contact op met externe personen of instellingen (met vragen) i.v.m. iconografische registratie?

• Werkwijze

- Gebruikte registratieregels (algemeen en iconografisch)
 - Zijn er binnen het museum afspraken gemaakt rond de registratiepraktijk, zoals de te volgen standaarden, de werkwijze, de taakverdeling, ...? Zo ja, staan die afspraken neergeschreven?

- Hou je je aan een bepaalde datastructuur tijdens het registreren van een object? Zo ja, welke? (Bv. eigen datastructuur, CIDOC-richtlijnen, SPECTRUM-richtlijnen, Basisregistratie Invalboek Objecten van CEST, CDWA, ...)
- Welke velden in het collectieregistratiesysteem gebruik je voor de iconografische registratie van een object?
- Is er een handleiding met standaardbeschrijvingsregels voor deze velden?
- Zo ja, wat is de basis voor deze handleiding? (Interne regels, Invalboek Objecten CEST, Units of Information van SPECTRUM, ...)
- Controle iconografische registratie
 - Worden gegevens gecontroleerd, gevalideerd na de registratie? En zo ja, hoe?
- **Gegevens**
 - Gecontroleerde terminologieën
 - Gebruik je bij het iconografisch registreren één of meerdere gecontroleerde terminologieën? Zo ja, welke? (Iconclass, AAT, eigen terminologie, ...)
 - In welke velden voor iconografische registratie gebruik je deze terminologie(ën)?
 - Hoe is/zijn de gecontroleerde terminologie(ën) geïntegreerd in het collectieregistratiesysteem? (Via een plug-in, een datadump, manuele invoer)?
 - Bij manuele invoer: welke gegevens van deze terminologie(ën) zijn in het collectieregistratiesysteem opgenomen? Enkel het trefwoord of de definitie? Of ook de scope note, de URI en/of URL, broader terms, narrower terms, ...?
 - In welke taal is/zijn deze terminologie(ën) in het registratiesysteem opgenomen?
 - Mate van beschrijving
 - In welke mate beschrijf je een object iconografisch: eerder algemeen of meer gedetailleerd?
 - Hoeveel trefwoorden uit een terminologie voeg je gemiddeld toe aan een beschrijving?
 - Gebruik je erg gedetailleerde iconografische trefwoorden, of hou je het eerder algemeen?
 - Hou je rekening met een bepaald doelpubliek bij het iconografisch registreren? Zo ja, wie?
 - Linked data
 - Heeft elk object en elk objectrecord een URI? Zijn deze persistent?

2. Iconografische ontsluiting

- **Infrastructuur**
 - Worden de iconografische gegevens van de museumobjecten ontsloten op online publiekscatalogi? Zo ja, op welke? (Vb. eigen publiekswabsite, Arthub Flanders, Erfgoedinzicht, ...)

- Welke iconografische gegevens (=velden) worden uit de collectiedatabank gepubliceerd op deze platformen?
- Is de collectiedatabank rechtstreeks gekoppeld aan de publieksplatformen?
 - Zo ja, worden aanpassingen in de databank automatisch doorgegeven aan de publieksplatformen?
 - Zo nee, hoe gebeurt de update van de data op het platform en hoe vaak?
- **Personeel**
 - Wie zorgt voor de ontsluiting van de (iconografische) data op de vermelde publieke digitale platformen?
 - Is deze taak verankerd in de werking? (Staat dit bv. in de registratiehandleiding vermeld?)
 - Zijn de andere museumafdelingen op de hoogte van de iconografische inhoud van de collectiedatabank?
 - Welke van deze afdelingen maken actief gebruik van de collectiedatabank?
- **Samenwerkingsverbanden**
 - Neem je soms contact op met externe personen of instellingen uit het werkveld met vragen, ideeën, plannen i.v.m. iconografische ontsluiting? (Bv. een collega in een ander museum vragen naar hun ervaring met het aanbieden van opendatasets.)
- **Werkwijze**
 - Ontsluiting intern:
 - Worden de andere museumafdelingen op een structurele manier op de hoogte gehouden van de iconografische registratiepraktijk en –ontsluiting? Zo ja, hoe? (Bv. tijdens een vast overleg, in een interne nieuwsbrief, ...)
 - Ontsluiting extern:
 - Zijn de datasets van de collectiedatabank gepubliceerd als (linked) open data? Zo ja, maken de iconografische data hier deel van uit?
 - Hoe zijn deze datasets online beschikbaar? (Download, harvesting, dynamische API)
 - In welk metadatastructuur zijn de datasets opgesteld? (Dublin Core, LIDO, ...)
 - In welk bestandsformaat worden de datasets aangeboden? (XML, JSON, ...)
 - Worden deze datasets regelmatig geüpdatet?
 - Heeft het museum nog andere manieren om iconografische data te ontsluiten? (Bv. thematische collecties van objecten op de publiekswBSITE, via social media, in een museum- of bezoekersapp, ...)
- **Gegevens**
 - In welke taal/talen zijn de iconografische data ontsloten? (Op online publiekscatalogi, als dataset, ...)

BIJLAGE 2

Handboek Iconografische metadata in schonekunstmusea

Dit handboek is opgesteld door de beeldendekunstmusea KMSKA, MSK, Mu.ZEE en M, partners binnen de Vlaamse Kunstcollectie vzw (VKC).

Aanzet vormde het project *Duurzaam registreren en ontsluiten van collecties door middel van Iconclass* (2021-2022), dat uitgevoerd werd in het kader van de projectsubsidie *Inhaalbeweging digitale collectiedata*.

Het handboek bevat overkoepelende invoerregels en registratiesysteemspecifieke instructies voor het consistent beschrijven van iconografische informatie. Deze gemeenschappelijke aanpak draagt bij tot een duurzame registratie en ontsluiting van de collecties van de VKC-partners.

De iconografische invoerregels vormen een aanvulling op het [Invulboek Objecten](#) van CEST (Cultureel ErfgoedStandaarden Toolbox).

De systeemspecifieke instructies gaan uit van de collectiebeheersystemen van de betrokken musea: Adlib Museum voor Windows (4.3), Axiell Collections (4.5.2) en TMS (The Museum System) 2017.

Versie handboek

- Versie 1, december 2021

Iconclass

Om kunstobjecten op een systematische manier iconografisch te beschrijven wordt gebruik gemaakt van Iconclass.

Iconclass is een hiërarchisch classificatiesysteem dat ca. 28.000 iconografische concepten bevat. Elk iconografisch concept bestaat uit een tekstdefinitie ("het tekstcorrelaat") en een unieke alfanumerieke code ("de notatie").

Iconclass is beschikbaar in verschillende talen, waaronder het Engels, Frans en Duits. Een officiële Nederlandse versie bestaat (nog) niet. De VKC-musea voeren daarom een eigen Nederlandse Iconclass-vertaling in hun databanken in.⁹⁴

De volledige classificatie is online raadpleegbaar via de Iconclass-browser⁹⁵ en wordt ook ter beschikking gesteld als linked open data. Binnen deze browser krijgt elk Iconclass-concept een persistente identifier mee in de vorm van een URL die bestaat uit een combinatie van de generieke Iconclass-URL en de alfanumerieke notatie van het concept.

⁹⁴ Zie <https://github.com/kmska/ICONCLASS>

⁹⁵ <http://iconclass.org>

Thesaurus

Iconclass-concepten die gebruikt worden bij de iconografische registratie van een object worden eenmalig ingevoerd in de thesaurus van het collectiebeheersysteem.

Volgende gegevens van een Iconclass-concept worden **verplicht** overgenomen:

- de Iconclass-notatie, bv.: 25H132
- het Iconclass-tekstcorrelaat, bv.: duinenkust
- de URL van de Iconclass-browser: <http://iconclass.org/>

Andere Iconclass-gegevens kunnen **optioneel** in de thesaurus aangevuld worden.

Adlib Museum/Axiell Collections

Veld	Term
Definitie	In dit veld wordt het Iconclass-tekstcorrelaat opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none">- Vertaal het Engelstalig tekstcorrelaat uit de Iconclass-browser 1 op 1 naar het Nederlands. Neem ook de leestekens over en, indien relevant, de hoofdletters. Volg hierbij de regels rond schrijfwijze en taal, zoals opgesteld in Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook - Roelof van Straten (Leiden, 1994)- <u>Uitzondering</u>: geef verouderde of problematische Iconclass-concepten (bv. Iconclass-categorie 32B) een aangepaste vertaling.- Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als:<ul style="list-style-type: none">- RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen)- de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten)- in laatste instantie: Google- Geldt er een systeemspecifieke tekenbeperking op het veld (bv. max 100 tekens), breek dan het tekstcorrelaat op een logische plaats af. Neem het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat op in het veld "Scope note".
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none">- 25F24(CAMEL) → Term: hoefdieren: kameel- 11P315(NORBERTINES) → Term: kloosterorden, kloosterleven ~ rooms-katholieke kerk (NORBERTIJNEN)- 73A222 → <u>Term</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën → <u>Scope note</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën (Jozef en Joachim, drie echtgenoten, drie dochters met zeven kinderen)

Veld	Soort term
Definitie	In dit veld wordt aangeduid om welke soort term het gaat.
Invulregels	Selecteer in het dropdownmenu “motief” als “soort term”.

Veld	Term code
Definitie	In dit veld wordt de alfanumerieke Iconclass-notatie opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Neem de notatie 1 op 1 over uit de Iconclass-browser. Voeg geen spaties binnen de notatie toe. - Bevat de notatie tekst tussen ronde haken, noteer die dan standaard in het Engels. (<i>Om concordantie tussen de verschillende Iconclass- taalversies te kunnen maken, zijn de notaties in elke taalversie in het Engels.</i>) <p><u>Uitzondering</u> hierop vormen eigennamen, geografische entiteiten, e.d. Volg bij deze de regels rond taal en schrijfwijze, zoals opgesteld in Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook - Roelof van Straten (Leiden, 1994)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als: <ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google - Hou rekening met systeemspecifieke tekenbeperkingen op het veld “Term code” (bv. max 64 tekens). Hou de tekst tussen ronde haken beknopt.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) - 53BB3(+3) - 96C(ROMULUS) - 61B2(BEMBO, Bernardo)11

Veld	Status
Definitie	In dit veld wordt de status van het Iconclass-concept in de thesaurus aangeduid.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Geef Nederlandstalige Iconclass-concepten die (nog) niet door de VKC-partners zijn gevalideerd de status “kandidaat”. - Geef Nederlandstalige Iconclass-concepten die door de VKC-partners zijn gevalideerd de status “descriptor”.

Veld	Bron
Definitie	In dit veld wordt de URL van de Iconclass-browser ingevuld.

Invulregels	Noteer de URL als volgt: http://iconclass.org/ .
--------------------	--------------------------------------------------------------------------------------

Veld	Scope Note
Definitie	In dit veld wordt het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat opgenomen indien die meer tekens telt dan het veld "Term" toelaat. (Zie veld "Term")
Invulregels	Zie de invulregels van het veld "Term"
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 73A222: <ul style="list-style-type: none"> → <u>Term</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën → <u>Scope Note</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën (Jozef en Joachim, drie echtgenoten, drie dochters met zeven kinderen) - 11H(BENEDICT): <ul style="list-style-type: none"> → <u>Term</u>: Benedictus van Nurcia, abt van Monte Cassino en stichter van de Benedictijnenorde → <u>Scope Note</u>: Benedictus van Nurcia, abt van Monte Cassino en stichter van de Benedictijnenorde; mogelijke attributen: wijwatervat, boek, kroes (soms gebroken), raaf met brood, zeef (of dienblad)

TMS

Veld	Voorkeur Label
Definitie	In dit veld wordt het Iconclass-tekstcorrelaat opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Vertaal het Engelstalig tekstcorrelaat uit de Iconclass-browser 1 op 1 naar het Nederlands. Neem ook de leestekens over en, indien relevant, de hoofdletters. Volg hierbij de regels rond schrijfwijze en taal, zoals opgesteld in <i>Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook</i> - Roelof van Straten (Leiden, 1994) <u>Uitzondering</u>: geef verouderde of problematische Iconclass-concepten (bv. Iconclass-categorie 32B) een aangepaste vertaling. - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als: <ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google - Geldt er een systeemspecifieke tekenbeperking op het veld (bv. max 255 tekens), breek dan het tekstcorrelaat op een logische plaats af. Neem het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat op in het veld "Scope Notes".

Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) → Voorkeur Label: hoefdieren: kameel - 11P315(NORBERTINES) → Voorkeur Label: kloosterorden, kloosterleven ~ rooms-katholieke kerk (NORBERTIJNEN) - 11H(PETER)4(+5) → <u>Voorkeur Label</u>: de apostel Petrus, eerste bisschop van Rome; mogelijke attributen: boek, haan, (omgekeerd) kruis, (drievoudige) staf, vis, sleutel, boekrol, schip, tiara - niet-miraculeuze activiteiten en gebeurtenissen (+ schenker(s), smekeling(en)) → <u>Scope Notes</u>: de apostel Petrus, eerste bisschop van Rome; mogelijke attributen: boek, haan, (omgekeerd) kruis, (drievoudige) staf, vis, sleutel, boekrol, schip, tiara - niet-miraculeuze activiteiten en gebeurtenissen ~ mannelijke heilige (+ schenker(s), smekeling(en), al dan niet samen met patroonheilige(n))
--------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Veld	Begrip Bron
Definitie	In dit veld wordt de URL van de Iconclass-browser ingevuld.
Invulregels	Noteer de URL als volgt: http://iconclass.org/ .

Veld	Begrip Bron Id
Definitie	In dit veld wordt de alfanumerieke Iconclass-notatie opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Neem de notatie 1 op 1 over uit de Iconclass-browser. Voeg geen spaties binnen de notatie toe. - Bevat de notatie tekst tussen ronde haken, noteer die dan standaard in het Engels. <i>(Om concordantie tussen de verschillende Iconclass- taalversies te kunnen maken, zijn de notaties in elke taalversie in het Engels.)</i> <u>Uitzondering</u> hierop vormen eigennamen, geografische entiteiten, e.d. Volg bij deze de regels rond taal en schrijfwijze, zoals opgesteld in Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook - Roelof van Straten (Leiden, 1994) - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als: <ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google
	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) - 53BB3(+3) - 96C(ROMULUS) - 61B2(BEMBO, Bernardo)11

Veld	Scope Notes
Definitie	In dit veld wordt het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat opgenomen indien die meer tekens telt dan het veld "Voorkeur Label" toelaat. (Zie veld "Voorkeur Label")
Invulregels	Zie de invulregels van het veld "Voorkeur Label"
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 11HH(ELISABETH OF HUNGARY) → <u>Voorkeur Label</u>: Elisabeth van Hongarije; mogelijke attributen: bedelaar, kreupele, vis, brood, melaatse, maquette van een kerk, kruik, rozen in de schoot, scald-head, drie kronen → <u>Scope Notes</u>: vrouw en weduwe van de landgraaf van Thüringen, lid van de Derde Orde van Franciscus van Assisi, Elisabeth van Hongarije; mogelijke attributen: bedelaar, kreupele, vis, brood, melaatse, maquette van een kerk, kruik, rozen in de schoot, scald-head, drie kronen - 11H(MARTIN)41: → <u>Voorkeur Label</u>: heilige Martinus verdeelt zijn mantel: gewoonlijk wordt hij te paard afgebeeld, terwijl hij zijn mantel met zijn zwaard doorsnijdt, of een deel van de mantel om de schouders van een bedelaar legt die naast hem neerknielt → <u>Scope Notes</u>: heilige Martinus verdeelt zijn mantel (d.w.z. de liefdadigheid van de heilige Martinus): gewoonlijk wordt hij te paard afgebeeld, terwijl hij zijn mantel met zijn zwaard doorsnijdt, of een deel van de mantel om de schouders van een bedelaar legt die naast hem neerknielt

Veld	Taal
Definitie	In dit veld wordt de taal van het Iconclass-concept aangeduid.
Invulregels	Selecteer de juiste taal in het dropdownmenu.
Voorbeelden	Dutch

Veld	kandidaat Label / Gevalideerd
Definitie	In één van deze selectievakjes wordt de status van het Iconclass-concept in de thesaurus aangeduid.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Bij Nederlandstalige Iconclass-concepten die (nog) niet door de VKC-partners zijn gevalideerd, wordt het veld "kandidaat Label" aangevinkt. - Bij Nederlandstalige Iconclass-concepten die door de VKC-

	partners zijn gevalideerd, wordt het veld "Gevalideerd" aangevinkt en het veld "kandidaat Label" uitgevinkt.
--	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Objectdatabank

Adlib Museum/Axiell Collections

Tabblad Iconografie

Veld	Hoofdmotief specifiek
Definitie	Het veld "Hoofdmotief specifiek" bevat één of meer trefwoorden of definities die specifiek beschrijft/beschrijven wat het afgebeelde onderwerp van een object is.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Selecteer ten minste één Iconclass-concept dat het afgebeelde onderwerp van het object aangeeft. Staat het concept nog niet in de thesaurus, voeg het dan toe volgens de afspraken onder de rubriek "Thesaurus". - Wanneer je meer dan één Iconclass-concept toevoegt, rangschik de occurrences dan volgens de mate van belangrijkheid, met het prominentste hoofdmotief op de eerste plaats. - Bij kunstwerken die geregistreerd zijn in koepel- en deelrecords voeg je in elk record de relevante Iconclass-codes voor dat record toe.
Standaard	CDWA Specific Subject Terms
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - MSK: De heilige Hiëronymus van Jheronimus Bosch Hoofdmotief specifiek: kluizenaar goed en slecht gedrag, morele kwaliteiten - Mu.ZEE: Landschap van Frits van den Berghe Hoofdmotief specifiek: boerderij (gebouw) ploegen

Veld	Classificatieschema
Definitie	In dit veld wordt de naam van het classificatieschema genoteerd dat gebruikt wordt in het veld "Hoofdmotief specifiek".
Invulregels	Noteer in dit veld "Iconclass". Eén occurrence is voldoende.
Standaard	LIDO: source (-) Spectrum: Informatie-eenheid - Systeem (-)

TMS

Tabblad Overige > Bijzonderheden

Veld	Waarde
Definitie	Het veld "Waarde" bevat één of meer trefwoorden of definities die specifiek beschrijft/beschrijven wat het afgebeelde onderwerp van een object is.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Selecteer ten minste één Iconclass-concept dat het afgebeelde onderwerp van het object aangeeft. Staat het concept nog niet in de thesaurus, voeg het dan toe volgens de afspraken onder de rubriek "Thesaurus". - Wanneer je meer dan één Iconclass-concept toevoegt, rangschik de occurrences dan volgens de mate van belangrijkheid, met het prominentste hoofdmotief op de eerste plaats. - Bij kunstwerken die geregistreerd zijn in koepel- en deelrecords voeg je in elk record de relevante Iconclass-codes voor dat record toe.
Standaard	CDWA Specific Subject Terms
Voorbeelden	<p>KMSKA: <i>Amazonen in gevecht met een panter van August Kiss</i></p> <p>Waarde:</p> <p>(verhaal van) de Amazones berijden van een paard, ezel of muilezel; ruiter paard aangevallen door wild dier werpwapens: speer roofdieren: panter, luipaard naakt met bedekte geslachtsdelen - AA - vrouwelijke menselijke figuur drapering, gewaad</p>

Veld	Soort
Definitie	In dit veld wordt de naam van het classificatieschema weergegeven dat gebruikt wordt in het veld "Waarde"
Invulregels	Selecteer "Iconclass" als "soort trefwoord".
Standaard	LIDO: source (-) Spectrum: Informatie-eenheid - Systeem (-)